Ha 5216

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-235519-p0002-5

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-235519-p0004-6

DE GENERIBVS EBRIOSORVM, ET EBRIETATE vitanda.

CVI ADIECIMVS:

DE MERETRICVM IN SVOS AMatores, & concubinarum in Sacerdotes fide: quaſtiones ſalibus & facetiis plenæ, laxandi animi, iocique ſuſcitandi cauſa, nuper editæ.

FRANCOFVRTI AD MOENVM,

M. D. XCIX.

[Verf.:
Manipulus, Jura

Universitäts-
Bibliothek
Halle

Ha 5216 b
[Form?]

IN FACETOSAM DE EBRIETATE QVÆstionem, literariæ Sodalitatis Erphurdianæ testimonia.

H. Eobani Hessi.

Semina mandragoræ nascenti consita Baccho,
Decoctum faciunt lenius esse merum.
Sic nisi rugosam genialis gratia frontem
Temperet, est odium quæ ratione trahat.
Sic iucunda graui Sophiæ coniuncta Poesis,
Sic acidis gustum dulcia mista iuuant.
Hîc igitur salibus grauitas variata modestis
Fulget, vt Idaliis compta Minerua rosis.
Quem non ista mouet comitante libentia risu,
Hunc nihil humani cordis habere puto.

Eivsdem.

Risus, scommata, fabulas, iocosq́,
Vafrè dicta, sales, facetiasq́
Cum Musis Veneresq́ Gratiasq́,
Vno si placet aspicis libello.
Humanissime & erudite lector,
Nasum nil moror improbissimorum,
Qui nullum salibus locum relinquunt,
Illos vita decet Timoniana.
Nos cœlo propriore fœderati
Cœlo teste iocamur innocenter.

Ioannis Foemilii.

Noscere de Bacho si vis Leodoria mille

L70, 1653

Ridiculo breuiter connumerata ioco.
Hìc lege qua pascunt curis supressa malignis
Pectora, comperies sconcinnata plena iocis.
Quod facias, quoniam non semper fronte severâ,
Crassum tam tetricum ferre decere puto.

BARTHOLOMÆI GOTII THREISEN.

Quàm noceat teneræ Ebrietas vitiosa iuuentæ,
Hîc agitur viuis Lector imaginibus.
Hanc simul vt pestem declinet, cum rude doctus
Hæreat, hic scriptis, ille parerga notet.

EVRICII CORDI.

Conuiuas vitulos, hircos, asinosq; , suesq;
Prensa vides bruto stringere vina pede.
Quid mirare? tuos hic aspicis heluo fratres,
Qui quoties potas, talis es ipse pecus.
Quandoquidem pressis rationem sensibus aufert
Æmula Circeis artibus Ebrietas:
Quam si bellipotens Germania tolleret hostem,
Clarior hac nusquam natio gente foret.

CHRISTOPHORI NANCINI.

Candide pace tua, si verum corde fatendum est,
Dispare cum brutis heluo fauce bibit.
Talia dicentem, prompta accipit ebrius aure,
Fortè putans partes velle iuuare suas:

Fal-

Fallitur, est bruto fœdus magis, hoc sibi quantum
Sufficit, ille dato gurgitat absq; modo.

BERTRAMI DAMI.

Quanta sit Ebrietas, & quàm fœdissima pestis,
Vna potest vero causa probare modo.
Nam cum multa fluunt titubantes vina per artus,
Omnia scire putans, nescius ipse sui est.

DE GENERI-
BVS EBRIOSORVM,
ET EBRIETATE VITANDA,

Quæstio facetiarum & vrbanitatis plena, quàm pulcherrimis optimorũ scriptorum floſculis referta, in concluſione Quodlibeti Erphurdienſis, Anno Chriſtianæ computationis M. D. XV. circa autumnale æquinoctium, ſcholaſtico more explicata.

PRO CONCLVSIONE DISPVTA-tionis de Quodlibeto Erphurdiæ celebratæ, in frequẽtiſſimo patrum & ordinum conſeſſu quærebatur: AN EBRIETAS *vitiorum fomes, virtutum eneruatrix, ingeniorum peſtis, vitæteredo, omnium denig; ætatum clades & excidium: quæ Germanis ferè omnibus, non minus vere, quam contumeliosè ab Italis exprobatur: ſit amaritia peius vitium, & in puero benè inſtituendo, quàm res Venerea deteſtabilior, magiſtratus & res gerentibus perniciosa, in Sacerdotibus turpis: literarum verò ſtudioſis omnibus tanquam memoriæ mors fugienda cenſeatur.*

VEllem profectò humanissime Domine Quodlibetarie, ad huiusce tã grandis, tamque diffusæ quæstionis sententiam explicandam, alium vestra præstabilis humanitas ad id opus subeundum magis idoneũ delegisset. Quãtum enim mei iuuenilis ingenij capacitate possum consequi, tãtæ difficultatis & copiæ, est iam dudum ad me data quæstio, vt non solum mea, si quid est eruditionis (quòd tamen sentio quàm sit exiguum) tenuitate non possit explicari: sed docti cuiusdam, & multarum lectionum expertissimi ingenium & eloquentiam requirere videatur. Est enim, nisi fallor, summa tituli quæstionis, De ebrietate vitanda. De qua re quàm multa passim apud omnes fermè, tã sacros quàm prophanos, tam ethnicos quàm Christianos, scripta & adnotata sint, quis nescit? Cum huiusmodi vitiũ sit ebrietas, quòd non solum Christiani, sed & gentiles omnes Philosophi, vno eodemque consensu detestentur & abhorreant. Librum integrum, & iustum volumen, nõ vnius aut duarum horarum quæstionem efficerem, si omnia quæ de ebrietate scribuntur, & adduci possunt, in huius materiæ vellem cogere angustiam. Sed non est animus ita hãc rem exequi, vt maximè omniũ philosophari videar, qui nunc maximè ineptire debeo, cum peregregiè quidem & perquam bellè, omnes vos philosophati, iamdudum velut istius molestæ seueritatis exhilarationẽ & iocos,

post

post seria expectetis. Consueuit enim huiusmodi ludus philosophicus, cum quibusdam iucundissimarum rerum amœnitatibus, & dulcibus fabulis interspergi: tum in quãdam festiuam & ioci plenam facetiam desinere, quò animi dies iam aliquot seueurioribus philosophiæ studiis occupati, & quasi defessi, reficiantur, & in semetipsis reuiresca nt. Cui tam laudatæ & bonæ consuetudini, ne solus contraire, nonnunquam & inamabilem morem superinducere videar: agite humanissimi viri, æquis animis, piisque & otiosis auribus, quæ in hanc rem hodierna die dicturus sum, accipite. Audietis enim & seria mixta iocis, & veritatem cum mendaciis, historiam cum fabulis, æquis (vt opinor) passibus incedentem. Est igitur (vt ad rem veniamus) primo loco animaduertẽdum, hanc esse Ebrietatis velut descriptionem, quã Eobanus Hessus noster, nuper rogatu quorundam amicorum, ex Famæ Vergilianæ descriptione, immutatis nonnihil verbis, sic expressit:

Ebrietas commune malum crimenq; iuuentæ:
Ebrietas vitium, cladesq; aterna senectæ:
Ebrietas vitæq; ferox animiq; tyrannus;
Turpe malum, quo non aliud damnosius vllum,
Debilitate manet, vires extirpat eundo.
Parua metu primò, mox sese attollit in artus,
Ingrediturq; caput, sensusque obnubilat omnes.
Hanc peperit mater, luxu patre, blanda voluptas,
Extremum (vt perhibent) Veneris Morphique sororem:

Infirmam pedibus, plumbumq; imitantibus alis
Monstrum horrendum ingens, cui quot sunt cor-
pore plumæ,
Tot putres papulæ subter, mirabile dictu,
Tot somni species, tot sunt sine nomine mendæ.
Nocte furit, siccoq; diem nunquam ore salutat,
Luce serit rixas, & magnas commouet vrbes,
Tam iuris rectiq; tenax, quàm nescia veri,
Ebrietas commune malum crimenq; inuentæ.

Sed ne prius ineptire incipiam, quàm bonam huius quæstionis partem absoluero, hanc primam pono conclusionem:

BESTIALEM ESSE VOLVPTATEM ebrietatis. Conclusio prima,

VItium ebrietatis & asotiæ, quod multos homines, pelus etiam quàm Circes incantamina, in bestias vertere consueuit, multorum vitionum fomes & incitamentum cùm sit, omnem veteris disciplinæ sanctimoniam peruertit, sicubi supra modum continentiæ inoleuit. Ad huius conclusionis probationem, tanta est vtriusq; generis scriptorum copia, vt à quo primum ordiendum esset, penè dubius substiterim, nisi reliquis constantius acclamasset Macrob. lib. Sat. 2. sic inquiens: Voluptates duas, gustus & tactus, solas videmus hominib. communes esse cum beluis, & idcirco in pecudum ferorumque animalium numero habetur, quisquis est his ferarum voluptatibus occupatus. An non satis clarum hoc est, quod

quod dicit eos, qui voluptate gustus, hoc est ebrietate & crapula non abstinuerint, in bestiarum & beluarum numero cõtineri? Nã vt Aristo. quoq; noster docet, cũ quinq; sint sensus hominis, quibus voluptas vel animo vel corpori quæritur: tactus scilicet, gustus, odoratus, visus, auditus: ex illis omnibus voluptas, quæ immodicè capitur, ea turpis atque improba est. Sed enim quę nimia ex gustu atq; tactu, ea gemina voluptas, sicut sapientes viri censuerunt, omniũ rerum fœdissima est. Cæteræ verò ex aliis trib. sensibus proficiscẽtes, hominum tantum propriæ sunt. Post Aristotelis verba explicata, statim postea subdit Macrobius: Quis igitur habens aliquid humani pudoris, voluptatib. istis duab. comedendi atq; coeundi, quę homini cum sue & asino communes sunt, gratuletur? Mauult enim sapiens quisque, Socratem illum omnis continentiæ exemplum imitari, dicentem: Multos quidẽ propterea velle viuere, vt ederent & biberẽt: se verò edere & bibere, vt viueret: quàm Sardanapalum, voluptariorum omnium antesignanum & ducem, qui dixit: Ede, bibe, lude, & cum te mortalem noris, præsentibus exple deliciis animum, post mortem nulla voluptas. Eia sanè pulcherrima clarissimi Heluonis sententia. Eya wie ein gute Meynung ist es / wo man stets guter Ding est / secundum Senecam: Viuite læti, dum fata sinunt, Last vns schlemmen vnnd demmen / die weil wirs mögen vnnd haben. Cras fortè non licebit.

Et vt

Et vt Horatius inquit: Dona præsentis cape lætus horæ. Linque seuera. Et alio loco: Quid sit futurum cras fuge quærere. Et item: Nunc est bibendum, nunc pede libero Pulsanda tellus &c. So gehen wir secundum Psalmographum, de virtute in virtutem: Von einer Zech in die andern/ vt scribitur in taberna culis rusticorum. Im Land zu Sachsen/ ca. vbique, in antiquo pariete, cum albis carbonibus. Sauff dich voll vnd leg dich nider/ Stehe frü auff vnd fülle dich wider/ So vertreibt ein Füll die ander/ das schreibt der gut froñ Priester Arßlexander. Ecce quàm bonum & quàm iucundum, habitare fratres in vnum: Wann die Brüder zusamen thun/ vnd werffen den Abt zum fenster auß. Quia tũc repletum est gaudio os nostrum. So wöllen wir vnsern schnabel in Wein waschen. Et lingua nostra in exultatione, vnd wöllen mit Freuden singen: Kein besser Freud auff Erden ist/ dann gutes Lebẽ han/ Mir wirt nicht mehr zu diser Frist/ dann schleñen vmb vnd an/ Darzu ein guter Muth/ Ich reiß sehr nach Gut/ Als mancher reicher Burger nach grossem Wucher thut. Hæc enim socij, hęc illa magna nauis. Das grosse Schiff/ der breiten Gesellschafft/ die da schiffen vnd segeln mit halbem Windt/ versus Narragoniam, in daß Schlauraffen land/ Da die Heuser mit Bratwursten gezeunet/ vnnd mit Hönig bekeibt/ vnd mit Fladẽ gedeckt seindt. De qua fœlici patria dictum est: Dabo vobis terram fluentem lac & mel: Da vns die gebraten Tauben in die Meuler

fliegen.

ſtiegen. In hac naui, noſtro quidem tempore multi ſunt Principes, & anteſignani, qui in vexillo quidem pro ſigno habent imaginem Sardanapali, in puppi verò Philoxeni effigiem, cum gruis collo depictam. Illius ſcilicet, qui, vt Ariſtoteles ſcribit, collum gruis dari ſibi optabat, quò diutius edendi bibendiq; voluptate frueretur. Quãtum bone Deus mõſtrum, quo riſu dignũ ſpectaculum, ſi homo quiſpiam gruis collo conſpiceretur? Et tamen hoc iſtud terriculamentum, à natura abhorrens optabat tantus voluptatis belluinæ adſertor. Gruem igitur eum, non Philoſophũ fuiſſe, quis ſapiens nõ diiudicet? qui propter pauxillam voluptatem, & rem adeò momentaneam, homini gruem prætulit. Sardanapalus verò inter voluptates muliebres, ipſe mulier, non Rex, turpiter cõſeneſcens, opulentiſſimum Aſſyriorum regnum perdidit, ſeque ipſum ignominioſa morte confecit, qui erat eius vitę condignus ſanè exitus. Erat enim & ipſe vnus Epicuri de grege porcus. De quibus antequàm latius quicquam dicam, priùs iſtiuſmodi ſubinfero Corollarium primum:

VARIIS BESTIIS ASSIMVLARI EBRIOS. Cap. I.

IN pecudum igitur & beſtiarum numero habendus cenſetur, quiſquis huiuſmodi ebrioſæ crapulationis vitio detinetur. An & vos non vidiſtis aliquando in hac vrbe noſtra (ne muros ciuitatis

uitatis transiliam) multas huiusmodi pecudes? multas bestias, multos asinos, multos sues, dum sese homines esse obliti, quadrupedes reptant in cœno, lutoq; volutantes sese? Quod vt magis credatis, & velut ex re præsenti cognoscere possitis, videte precor & cognoscite mores singulorum, qui se vino quotidiè, zytoq;, quod nos cereuisiã vocamus, abundè proluunt, atque adeò ingurgitant, vt consistere nisi iacentes, vel incedere nisi quadrupedes, nullo modo possint, quorum meminit iureconsultus. C. de bestiis. c. Asinus. § Ipsi sunt. Et ff. de potatoribus. l. nulla. c. Sauffs gar auß. Et §. Bos & iumẽtum, vbi dicit glossa, & notat Bald auß / & Bartho. Holfrauß. In decretis Colonicis, distinctione æquali, & sunt verba Domini Halsterander / in capitulo Plenus inops. vbi dicitur, quòd aliqui sunt ebrij vt asini.

DE HIS QVI DICVNTVR HABERE Asininam ebrietatem.

ET illi dicuntur habere ebrietatem Asininam, vulgò, Esel voll oder truncken: quoniam non secus ac asini se gerunt erga suos simpotes: Tunc enim vera est illa propositio: Homo est asinus. So seind sie recht Esel / scilicet rudes, ignari, infaceti, incompositi, impudici, immorati, quales aliquando videmus nonnullos, qui etiam mediocriter poti, neque præceptores suos, neq; natu maiorem quempiam, imò ne matronarum quidem aut virginum pudicitiam verentur, quominùs

minùs turpia dicta profe:ant, ſeſe malorum facinorum perpetratione iactant. Et iuxta Ouidianum illud.

Corpore cum nequeant quod poſſunt nomine tangunt.
Et nulli non ſe concubuiſſe ferunt.

DE HIS QVI DICVNTVR HAbere ebrietatem Caninam.

ITem aliqui aſſimulant caninam ebrietatem: vulgariter, Etliche werden Hundts voll/hoc eſt, Wenn ſie bezecht ſeindt/ſo ſtecken ſie voll Hundtsmucken/vnd murren vnd beiſſen vmb ſich. Caue ab illis. Hüt dich vor denſelbigen beiſſenden Hunden/ quoniam cor eorum vanum eſt, & iniquitate plenum eſt guttur eorum. Egregiè tamen in ſobrietate vitia ſua iſti canes diſſimulant. Sie biecken dir guten Morgen / ore ſcilicet, ſed corde wünſchen ſie dir all Vnglück. Caue ab illis, Hüt dich vor den. Quia veniunt ad te in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. Caue ab aliis, Hüt dich vor den Katzen / die vorn lecken vnd hinden kratzen. Hi ſunt qui ob natiuam & genuinam malitiam, inuidiam, quam vel erga bonarum literarum amatores, vel quoſcunque virtute præſtare cognouerint, gerunt, nullo niſi ebrietatis tempore non diſſimulant. Tunc enim ex abundantia cordis os loquitur. So geht deß hertzen Boßheit zum Maul auß. Quia verum eſt illud, quod vulgari adagio dicitur:

Affen/

Affen/Frauwen/Kinder/vnd truncken Man/kein ding lang heimlich halten kan. Hi sunt canes non solum in ædibus, sed & in publico aliquando latrant, & quoscunque mordicus arripiunt. Vnd mengen stets Hundts haar ein. De quib. dictum est Psalmographi: Sepulchrum patens est guttur eorum. Venenum aspidum sub labiis eorum. Sed de illis nihil ad propositum, cum nobis duntaxat de ebriis bestiis sermo sit institutus.

ALIQVI FIVNT EBRII vt Oues.

SVnt deinde alij, qui fiunt vulgò Schaffs truncken/ quales sunt simplices quidã Idiotæ, muliebria corda habentes, qui de superis & inferis nullo vnquam tempore religiosiùs cogitant, quàm cùm sunt ebrij: Ita vt nonnunquàm flere etiam superstitiosa quadam pietate videantur. Et tum maximè laruas lemuresque inferorum expauescere, cum minimè est opus. Neque illud animaduertunt.

O genus attonitum, falsæ formidine mortis,
Quid Styga, quid tenebras, & numina vana timetis?
Materiam vatum, falsique pericula mundi.

Quoniã hi, qui in simplicitate cordis sui ambulant, neque cuiquã nisi sibiipsis nocẽt, Warumb. Ipsi sunt de via Albertistarum, & subtilitates Scotizantium non intelligunt. Das seind die albern Schaaff/ Weichhertzige/ Weibische/

Mũt-

mütterliche / kindische / forchtsame Lappen / Löffelmäuler / Sewlöffel / Gänßlöffel / Löffelgänß / Leußmichel / Heintzlungenesser / Mütchu / Schudip.

QVIDAM INEBRIATI FIVNT *Vituli & Simiæ.*

MVlti quoque fiunt ebrij, als die Kälber vnd Affen / qui paulo largius poti, stare le conescIunt, sed saltant, saliunt, surgunt, gestiunt, rident, cantant, ineptiunt, garriunt: denique merę Simiæ sunt & Vituli. De quibus est illud Psal. Circundederunt me vituli multi, & tauri pingues obsederunt me. Et illud: Multitudine pecudum memorabile.

Mille boues pascunt vitulorum millia centum,
Musca super vitulum quemlibet vna sedet.

Et iterum vbi Scriptura dicit: Bock / Ziege / Lam / Ferckeln / Khu / Kalb / Lauß / eilff tausent Affen. Et paulò post Nicht weit von der Hinderthür / Kußkälbertate / Leckt schmät im Hünerhauß. Super quo verbo dicit: Haltlexander / Epulum comede. C. posteriore. §. si placet.

EPITAPHIVM TEMVLENTI *cuiusdam stolidi & indocti adolescentis mortui.*

O Deus omnipotens vituli miserere Ioannis,
Quem mors præueniens non sinit esse bouem.

DE QVIBVSDAM QVI SVES fiunt ex hominibus, per ebrietatem.

SEd omnium maximè ridendi sunt illi, qui Sues ex hominibus, quotiescunque largius quodammodo vino, aut cereuisiæ, vel potus Cerbereuisiæ indulserunt. Videre enim est quosdam adeò huic bestiali voluptati deditos, & miserè occupatos, vt non solùm dies, sed & noctes continuas insomnes ducant: dum quasi in acie congressi, mutuis sese compotationibus conficiunt, perdũt & exhauriũt. Vnd werden also Schweins voll / Seuw voll / vt seipsos nonnũnquam Sues appellitent: Seuw Klauß / Schwein Kunß / Farnhans / Peter Ferckel / feist wie ein Sauw. Gaudent enim huiusmodi probrosis cognomentis Sues isti Epicurei, porci voluptarij, scrophæ, scotophagæ, cohortantes interim mutuò sese, incitamenta quasi cessantibus & deficientibus addunt, donec adhuc lingua suum officium potest peragere. Multa enim huiusmodi audiuntur. Mir zu / als einer Khu. Ich warte sein / als ein Schwein: halb / als ein Kalb. Ist gut Bier / Es gilt dir / liebes Thier / ein Stubgen oder vier. Ridentur hæc à sapientibus, vt certè sunt plus etiam quàm ridicula: fœlicitatis tamen partem non modicam istiusmodi ineptiis accedere sibi putant. Quoque magis excidunt, eo sibi magis blandiuntur, cantilantes interim, vel potius suo more grunientes. Wir wöllen schlemmen vnnd demmen (habent enim & ipsi fratres

sua

ſua vocabula) biß an den Morgen frů. Et multa huiuſmodi tam contemnenda, quam omnibus nota. Sed ridiculum non minus & hoc eſt, quòd poſtquàm benè inebriati (poti dicere volebam) ibi tum operæpræcium eſt videre, quantum Sues ſint. Dicere pudet, ſed verum tamen eſt, & ego me vidiſſe aliquando memini; plerumque ipſa pocula ori admota, ſuborta inter bibendum eructatione & vomitu, rurſus adimplera, tum eodem ore iterum exhauſta: quod ne Sues quidem faciunt, quamuis immundi ſua tamen excrementa non perinde deuorantes ac aliena, quòd fœdiſſimi iſti lurcones plerumque factitant. Tum quidam in faciem menſæ, & appoſita nonnunquam edulia, magnas portiones, & fumantes farfuras euomunt, iuxta legem: Hæc de compoſitis. §. Eructauit. Et in Pſal. Cantate canticum nouum. Singet vns das neuw Lied / daß die Noten auff die Erden fallen. Reſpondet aliquis in eodem Choro: Sonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis. Quod ſpectaculi reliquis interim ſociis, Den andern guten Sawkłauſen / ſummæ voluptati eſt, & tantam affert lætitiam, vt quaſi gloriosè mortuo inferias celebraturi vnus & alter, imò quotquot ſunt, canere ſtatim incipiant. Venite lieben geſellen mit Sorgen/der Kerl wil vns erworgen / vnnd lebt noch heute morgen/ in conuiuio noſtro. Darumb ir Geſellen helfft ihm klagen/vnd zu dem Kirchhoff tragen/ auff daß wir

nicht verzagen / in potatione. Wil vns der Pfarrer nicht beystan / so wöllen wir in also ligen lan. Illudemus ei. Post quam mussationem chorus reliquorum mirabilium fratrum concorditer respondet: Glam glam gloriam, die Sauw die hat ein Panzer an. Postea verò ipsi, ne scilicet cum laruis luctantes suum morem interim negligant, ad pocula redeunt, cùm interim Sus aut Canis aliquis, quasi ad culinam suorum affinium accedens: Vt habetur in arbore consanguinitatis pecudum, & ebriorum rusticorum, linea æquinoctiali, in vltimo gradu Zodiaci, non procul à centro terræ. Drey meil hinder dem Pfingstmontag / da die nacketen Frauwen lauffen / vnnd haben neuwe Beltz an / vnnd sein mit Schweinsspiessen gegürt / in der mitte bey dem faul Loch. l. Narrauerunt. §. Maximas portiones. Da brent die Bach / da bullen die Bauren / da lieffen die Hund mit Spiessen / da rafften die nacketen die Busem voll Steine / da lachtē die Todten / da sahen die Blinden zu / da schryen die Stummen mit lauter stimme: Wehr Elß wehr / Huy Vrsel huy. Autores sunt Vlenspiegel / Klingsor / Pfarrer vom Kalenberg &c. Sed hinc à proposito digredior, cùm interim (vt dixi) Sus aut Canis aliquis accedens, dulcissimum scilicet odorem sequens, os ori iacentis ebrij applicans, Vnnd frisst die Schweins federn / wann der Seuwkunt gespeyet hat. Atque in suo sterquilinio inuoluit. Das eitel dreck iß / vt scribit Volhardus Vierschlauch /

de

de Vinaria, libro toto, folio vno, cap. mihi non placet. Ich iß nicht heut. Et in libro de monosyllabis. Hans speck/beck/geck/ leck/dreck / & sic de aliis. Video enim iamdudum illud vobiscum, vos mussitantes, quorsum hæc tam putida tendunt, eo profecto, vt iam dudum seueritatis istius Philosophicæ pertæsos vos, iocis quibusdam reficiam. Solent enim & sapientes Principesque libenter huiusmodi non acria scommata, & minimè mordacem facetiam sermonis, cùm in conuiuiis tùm in ludis publicis admittere, à qua iocosa vrbanitate qui abhorrent, hi Timones amusi, hoc est inhumani, & omni gratia alieni vocantur, nec immeritò. Quandoquidem adeo seuerum esse, vt nunquam ne rideas quidem, id deniq; est bestiam agere, non minus quàm hominem exuere, sed ita faciendum censent sapientes & eruditi, vt cum Heraclito Demotrium misceamus, iocisque & seriis sua tempora accommodemus. Sed iamdudum tempus & ratio instituti admonent, vt relictis istis pecorib. & bestiis, de quib. dicebã, ad reliqua sermonem conuertamus: Satis enim vos ex hucusque dictis perspicere opinor, bestias esse & beluas, quicunque bestiali consuetudine inebriandi vsque adeo sunt occupati, vt reliqua omnia facilius negligant. Bibere verò & exhilarari in amicorum sympoſiis, nemo sanæ mentis culpauerit: de quo in sequentibus dicere pauca quædam constituo. His igitur omissis, Corollarium secundum conclusionis primæ pono.

VINVM MODERATE SVMPTVM prodest: Quemadmodum ebrietas multorum vitiorum fomes & causa esse, rectè asseritur: Ita vinum modicè & continenter potum, ingenia & virtutes excitare dinoscitur, Corollarium II.

PRimam huius Corollarij partem confirmat diuus Hieron. ad Eustachium, de Virginitate seruanda, sic scribens: Sponsa Christi vinum fugiat pro veneno, hæc aduersus adolescentiam prima arma sunt dæmonum: nõ sic auaritia quatit, inflat superbia, delectat ambitio, facilè aliis caremus vitiis, si hic hostis nobis incluſus est. Hactenus ille. Quod apud veteres illos Romanos, meliori tum seculo, adeò sanctè obseruatum testatur Valerius Max. vt vini potatione matronis prorsus non liceret vti, essetque capitali sententia interdictum: quoniam proximus à Libero patre incontinentiæ gradus ad inconcessam Venerem esse consueuit. Vinum enim (vt Hieron. testatur) voluptatis incendium est. Et venter mero æstuans (vt est in Decretis Canonicis) citò despumat in libidinem. Vbi ebrietas, ibi libido dominatur & furor. Et ibidem distin. 35. statim postea ex concilio Agathensi: Ante omnia clericis vitetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes est ac nutrix. Omnium dicit, non multorum vitiorum fomitem esse ebrietatem. Multa verò huiusmodi testimonia scriptorum hoc

hoc in loco citare possem, nisi satis esse ducerem summatim ostendisse, fomitem & causam esse multorum vitiorum ebrietatem: non enim luxuria solum & libidinatio, sed mille alia vitia ebrietatem tanquam ducem consequuntur. Quis enim nescit? quis non videt, tot passim inter ebriosos emergentia homicidia, parricidia, sacrilegia, stupra, adulteria, incestus, raptus, iurgia, fraudes, periuria, denique in Deum & reliquos cœlites blasphemias, superstitiones, hæreses, cõtemptus superiorum, rebelliones, iniurias & cõtumacias, animi præterea desperationem, pusillanimitatem, ignauiam, desidiam, ignorantiam, stuporem, expaueſcentiam, & id genus non parum multa? Quis enim omnia enarrauerit? Videte precor boni viri, & cognoscite filium illũ perditionis, Das verloren Schaaff / das mit den Seuwen die Träbern fraß. Quidam absumpto & dilapidato patrimonio, quòd relicta hæreditate satis amplum possidebat: fide præterea omni decocta, cùm non haberet amplius vnde viueret, fodere non valeret, & mendicare erubesceret, in desperationem versus, latrocinia cum reliquis eiusdem farinæ cœpit exercere, in quo vitæ genere cum multa mala perperrasset, captus à quodam præfecto, cùm ad supplicium duceretur, magna se iniuria affici clamabat: quòd nemo eorum, quibus cùm olim familiariter vixisset, multasque pecunias pro ipsis expendisset, tot iucundis sympoſiis, præstò sibi tunc vltima passuro,

adesset, vnico aquæ hausto solaretur. Tum vnus è multitudine: Atqui, inquit, nescis miser, fortunæ flatũ amicos istos cõsequi consueuisse, & plures esse felicium amicos, miserorum prorsus nullos: ipsi verò pecuniam, non te tantoperè venerabantur, quòd ea te vti non posse animaduerterant. Valebis igitur vt meritus. Quam vocẽ quorundam excepit risus, quorundam verò sequebatur commiseratio. Digna tamen, quæ daretur prodigo nebuloni, responsio. Quoniam homo cùm esset in honore non intellexit, comparatus est iumentis, & similis factus est eis. Qualis seruitus, tale præmium: qualis vita, talis mors. Iuxta Prouerbium: Sicut vixit, ita morixit. Post sussum saurum. Wann wir das Gelt verprassen/ so ziehen wir auff den Bettlers Hage/ vnnd lauffen cum sacco per ciuitatem. Vt habetur in speculo peregrinorum, titulo de mendicantibus. cap. Ego pauper ludo. §. Panem propter Deum. Et in sacris literis: Sitientes venite ad aquam. Der Wein ist heuwer nicht wol gerahten. Cùm verò esset mortuus ille bonus tanti patrimonij absumptor, tale eius tumulo fuit inscriptum Epitaphium, quod dicitur composuisse quidam occultus Poeta de Elfferßhoue/ pago non procul ab Erphurdia: erat enim scriptum in muro luteo, cum carbonib. desolatoriis, in hunc modum.

Hic iacet ille, qui fuit vnus inter mille,
Semper mane & serò, cum sua plenissima pera,
In Pintersleben *natus*, Hans Raumtasch
fuit

fuit vocatus.

Omnibus fuit gratis, quia bipſit in charitatis:
Poſtea pauper factus, eſt ad patibulum tractus,
Hoc facit mihi valde væ, quia nullum dedit mihi
Vale,
Nec mihi hoc dixit ſua mater quando morixit.
Quicunq; tranſit apud, memento flectere caput
Dicentes humiliter, tria lignea Pater noſter.

PLura dicerem fieremque magis etiã ineptus, niſi planum iam eſſe putarem, ebrietatem omnium vitiorum eſſe fomitem. Igitur ſecundam Corollarij partem aggredior. Dum ebrietatis vituperationem recenſeo, vini vſum non abiicio. Fatendum namque & verum eſt: vinum bibere adeò non obeſſe, ſi eſſet (vt par eſt) modus in rebus, & temperantiam pulcherrimam virtutem, in re valde periculoſa, adhiberemus. Et enim vinum malorum, quæ ex ebrietate conſequuntur, cauſa non eſt, ſed exceſſus hominum. Cùm enim (vt eſt apud Lucianum in dialogis Deorum) Iuno Ioui exprobraſſet, quòd filium haberet effœminatum & mollem, Bacchum ſcilicet ſignificãs, qui tamẽ ſuo inuento multorum malorum eſſet autor: Reſpondit Iuppiter in hunc modum: Nihil hoc eſt quòd ais; Non enim vinum hæc, neq; Dionyſius facit, ſed exceſſus menſurę potationis, citra decorum ſe habentis, ſatiando ſe puro Vino: Qui verò modicè biberit, hilarior quidem & iucũdior fit. Hactenus illie. Pulchrum ſanè teſtimonium, & ſufficiens, niſi plura paſſim occurre-

rent ad eandem rem non modicè facientia. Apud Macrobium lib. Sat. 2. Euangelus, agite, inquit, antequàm surgendum nobis sit, vino indulgeamus, quod decreti Platonici autoritate faciemus, qui existimauit fomitem quendam, & incitabulum ingenij virtutisque, si mens & corpus hominis vino flagret. Quod sensisse videtur quisquis ille fuit, qui dixit: Vinum modicè sumptum, intellectui videtur afferre acumen. Verum est & illud Ouidij nostri.

Vina parant animos faciuntq; coloribus aptos.
Cura fugit, multo diluiturq; mero.
Tunc veniunt risus, tunc pauper cornua sumit,
Tunc dolor & curæ rugaq; frontis abit.
Tunc aperit mentes auo rarissima nostro
Simplicitas artes, excutiente Deo
Illic sæpè animos iuuenum rapuere puellæ,
Et Venus in Vinis, ignis in igne fuit.

Quia enim re maximè quis afficitur, eam leniter & temperatè potius continuò obuoluit animo, considerat que multò tum diligentius, quomodo vel rem cupitam possit consequi, vel in sua professione excellere. Id animaduertere licet in puellarũ amatoribus, vulgariter, An den Metzen/ Knechten/ Nachtraben/ Pflastertrettern/ Krantznarren/ Tantzköpffen/ Winckeltauben/ Gruntzer/ quales sunt plerique nostrorum studentum, qui semper vadunt in plateis spatiatum, de mane & de sero, super montem & super longum ponem, in foro raparum, & in foro piscium. Et etiam

Iam aliquando cùm sunt ebrij, ad octo lapides, Bey der zerrissen Frauwē/da die Ehre auff gläsern Stelтzen gehet. Ibi enim sunt valde pulchrum locus, & ludicra cum Statknechtibus / quòd diabolus extrà saltat. De quibus scriptum est per Prophetam, dicentem: Reges eos in virga ferrea. Man wirt sie mit eisern fleischgabeln heimiagen. Et tanquam vas figuli confringes eos. Vnd mit alten Krauthäfen nach im werffen. Sed iam mihi tempero, ne dum sacram scripturam nimis diligenter expono, malum Theologum me esse ostendam. Eundem tamen animi impetum in Poetis, & versificatoribus quibusdam malis, quibus non est aliud inter bibendum loquacius, aut ex Philosophis molestius hominum genus. Maximè cum aliqualiter Poetis de vocabulo aliquo exoleto, aut mensura vnius syllabæ contentio suborta fuerit: ibi tum protinus declamant medio sermone diserti. Et sua Vesanus scripta Poeta legit. Quod & Martialis exprimit dicens: Possum nil ego sobrius, bibenti Succurrunt mihi quindecim Poetæ. Et Horatius noster: Fœcundi calices quem non fecêre disertum? Etenim vt Senatius Prouerbialis testatur: Non est Dythyrambus, aquam si potitet, haud adest hilaritas cum deest vinum, languet Poetarum ingenium, ni vino concalescat. Quod & Hora. lib. 1. Epist. fusiùs quidem expressit his verbis:

Nulla placere diu, nec vincre carmina possunt,
Quæ scribuntur aquæ potoribus, vt male sanos

Adscri-

Adscripsit liber Satyris, Faunisq́ Poetas.
Vina ferè dulces oluerunt mane camœnæ.
Laudibus arguitur vini vinosus Homerus:
Ennius ipse pater nunquàm nisi potus ad arma
Prosiluit dicenda: forum putealq́ Libonis
Mandabo siccis, adimam cantare seueris.
Hoc simul edixit, non cessauere Poetæ
Nocturno certare mero, putere diurno.

Denique (vt arctius vela contraham) non solum Poetarum, sed omnium denique hominum quicunque ratione intellectuque vigēt, ingenia vinum moderatè bibitum erigit, attollit, exacuit. Quamobrem etiam Persæ (vt testatur Strabo libro Geographiæ 15.) de rebus maximis inter vinum consultare olim consueuerunt, quas ipsi firmiores putabant, quàm quæ in sobrietate fuerant deliberatæ. Et hoc est vt testatur Macrobius, quòd in primo & secundo de legibus Plato non vtile viris esse decernit. Nam & modicis honestisque inter bibendum remissionibus refici, integrarique animos ad instauranda sobrietatis officia existimauit. Atque hæc quidem ad explanationem secundi Corollarij sufficere puto. Reliquum est, vt tertium his subiungam,

QVOMODO ET QVATENVS CVM amicis bibendum sit: Symposia & iucundas amicorum compotationes stultum est criminari, cum id etiam vetustissimis ac sapientissimis viris factitatum, pulchrum sit imitari. Corollarium III.

Quæ

QVæ Græci ſympoſia, nos cõpotationes vocamus, quarum originem adeò vetuſtã eſſe conſtat, vt quaſi cum naſcentis origine mundi emerſiſſe videri poſſit. Quis enim neſcit Loth iſtius vetuſtiſſimi cum filiabus (vt habetur Geneſ. 19.) inceſtum concubitum, non alia ex cauſa, quàm vini compotatione commiſſum? Noe pater (quem Lactantius lib. 2. diuinarum inſtitutionum, vini vſum inueniſſe dicit) inebriatus eſt, iacuit nudus. Geneſ. 6. Verùm magis introductam concubendi conſuetudinem, ſunt qui ab Indis ad Græcos commigraſſe & defluxiſſe tradant. Quineriam apud alias quoque nationes viguiſſe legitur. Nam ait Plin. lib. 14. Gloriam hac virtute Parthi quærunt, famam apud Græcos Alcibiades meruit. Lege autem apud Lacedæmonios & Athenienſes cautum erat, ne inuicem ad ebrietatem vſque compotarent. Qua lege non interdicebatur vini vſus, aut ſimplex & ſobria compotatio, ſed tantum vitiorum mater ebrietas. Verùm ne ego in præſentia in his elaborare maximè videar, quæ maximè noſtro diſconueniunt propoſito. Quippe nihil ad nos in præſenti tractatu, quis primus vel potandi vel compotandi vſum introduxerit, quandoquidem nos non in rei inuentione, ſed in re ipſa, per quemcunq; inuenta laboramus. Itaq; ſympoſia celebrare, cum amicis conuenier compotare interdum, & iucundis quibuſdam fabulis oblectare conuiuinm, id non eſt contra ſapientis viri profeſſionem: cùm &

ani-

animum reficiat, corpus excitet, ingenium acuat, amicitias contrahat, fauores conciliet, gratiam & beneuolentiam sæpè multorum nobis comparet. Nam & Plato loco præallegato scriptum reliquit: Non diffugiendas esse huiusmodi exercitationes aduersus propulsandam vini violentiam, neque illum vnquam continentem prorsus aut temperantem satis fideliter visum esse, cui vita non inter ipsa errorum pericula in mediis voluptatum illecebris exploratа sit. Nam cui libentiæ gratiæque omnes conuiuiorū incognitæ sint, quique illorum omnino expers sit, si eum fortasse ad participandum huiusmodi voluptates aut voluntas tulerit: aut casus induxerit, aut necessitas impulerit, mox delinitū & captū, neque mentem eius atque animum consistere. Congrediendum igitur & tanquam in acie quadam cum voluptariis rebus, cumque ista vini licentia cominus decertandum, vt aduersus eas non solum fuga & absentia simus tuti, sed à vigore & constanti præsentia, moderatoque vsu temperātiam continentiamque tueamur, & calefacto simul-que refoto animo, si quid in eo vel frigidæ tristitiæ, vel torpentis verecundiæ fuerit, diluamus. Hactenus Plato. Videtis autem boni viri, quàm sit amica tanti Philosophi persuasio, quamque veritati consona sententia: ad quam fermè alludit Plutarchus, in libello, de tuenda bona valetudine, dicens: Maximè cauendam ingurgitationem, ebrietatem, immodicumque deliciarum vsum,

sum, his qui solenne epulum sint celebraturi, aut qui amicos apparant cõuiuio accipere, aut futurum est, vt à diuite quopiam aut principe conuiuio splendido adhibeantur, expectentque commune bibendi certamen, quod recusare non liceat, quò nimirum iam tum in trãquillitate corpus expeditum ac leue reddant, velut aduersus imminentem ventorum ac vndarum tempestatem. Siquidem perdifficile fuerit in cœtu hominum & inter inuitatiunculas illorum, teipsum inter mediocritatem solitamque temperantiam continere, vt non omnibus vehementer grauis, ac molestus & onerosus esse videaris. Suadet igitur Plutarchus, vt exemplo Philippi Regis Macedonum, semper quasi futuræ ebrietati locum relinquamus. Et profectò de vino eadem à nobis dicenda sunt, quæ de Venere dixit Euripides: cõtingat mihi copia tui, sed cõtingat moderata, nec vnquam mihi desit. Siquidem vinum & potus est vtilissimus, & pharmacum suauissimum, & obsonium quàm minimè noxium. Et vinum, vt Plato scribit, à natura quasi remedium aduersus senectutis incommodatum est, vt & reuiuiscere videantur, & tristitiæ eos capiat obliuio. Quid autem hoc in loco attinet dicere omnia, quæ ad iucundam istam temperanter combibendi consuetudinẽ pertinent? Et quidem sanè, si hoc vnum addidero,

VE-

VETERES NON SOLVM AD mensuram, sed etiam ad numerum bibere consuerunt.

VEteres non solum ad mẽsuram, sed etiam ad numerum literarum nominum, eorũ quos amabant, bibere consueuisse accepimus. Totenim exhauriebant pocula, quot cuiusque amatæ nomen literarum elementa continebat: Quod testatur Martialis festiuo epigrammate:

Næuia sex cyathis, septem Iustina bibatur,
Quinque Lydas, Lyde quatuor, Ida tribus.
Omnis ab infuso numeretur amica Phalerno,
Et quia nulla venit, tu mihi somne veni.

Præterea ad numerum Musarum nouem scyphos propinare solebant, vel Gratiarum amore tres duntaxat. Vnde in Prouerbium consuetudo abiit. Aut ter bibendum, aut nouies: Quod Ausonius sic expressit:

Ter bibe, vel toties ternos sic mystica lex est,
Vel tria potanti, vel ter tria multiplicanti.

Atque vt maior esset cõpotandi licentia, Deorum etiam indignationem sobriè viuentibus minitabantur: Nam Tibullus de Libero Patre ait:

Iam venit iratus nimium, nimiumq; seuerus,
Qui timet irati numina magna bibat:
Quales his pœnas Deus hic quantasq; minetur,
Cardineæ matris præda cruenta docet.

Igitur (vt ex Neotericis quidam non indoctus scribit) hæc propinandi vetus consuetudo, quia tam absentes quàm præsentes, ex mera amicitia

citia & beneuolentia ad bibendum quantum sapiat, & voluntarium sit, subinuitamus, nõ solum nõ abolenda, verumetiam tanquam humanitatis & officij plena, à quibuscunque etiam colenda, & imitanda, & pro hoste inimicoque censendus, qui sic bibere inter amicos contempserit. Neque damnandus & ille fuerit, qui modum aliquando, sed ratò, in bibendo excesserit, quandoquidem & medicorum consilium est, quemque bis in mense debere inebriari. Itaque quantum ad præsens sufficit, clarum est & hoc corollarium. Nunc ad secundam conclusionem transeo, quæ talis est:

GERMANIS EBRIETAS AB ITALIS obiicitur. Conclusio II.

EBrietas effusam incontinentiã habens, modum omnem, & regulam temperantię egreditur. Germanis verò omnibus, non minus verè quàm contumeliosè ab Italis obiicitur.

Huius conclusionis prima pars nihil habet, quod vlteriori elucidatione egeat, cũ omnia quæ circa eam considerari possint, in superioribus satis superque sint explicata. Quocirca ad quæsiti (vt vocant) partem conuertendum sermonem censui. Ioannes Antonius Campanus Italorum omnium ex recentioribus facilè dissertissimus, libro Epistolarum sexto, ad Gentilem suum scribens, Germanorum luxum & gulam inter alia sic increpat:

Nos miseri extremos pipere incroceauimus vn-
gues,
Iam me si videas, psittacon esse putes.

Et subdit: Est quoque illud graue, vno prandio per fercula in cœnam decurrere.

Et Solem Lunæ longa coniungere mensa,
Et nocte ad cœnam continuare diem.

Et iterum:

Quid de patricio sentis? quanare madentes
Inter Germanos viuere posse putas?

Sed tamen veniam quò volebam, paulò post vbi ad Cardinalem Papiensem de more Germanorum scribit, sic inter alia:

Tu sortem miserere meam fugare repulsæ
Pierides, Istrum, Flora Venusq; bibunt.
Arce sedet Bacchus, cessit neglectus Apollo,
Nil est hîc aliud viuere, quàm bibere.

Et grauissimus autor Cornelius Tacitus, lib. II. historiæ Augustæ, de Italo Rege Cheruscorum scribens, sic loquitur: Erat primò lætus Germanis aduentus, atque eò magis, quòd nullis discordiis imbutos, pari in omnes studio ageret celebrari, coli modo comitatem & temperantiam nulli inuisam, sæpius vinolentiam ac libidinem gratiam Barbaris vsurpans. Hæc ille. Ex quo cognoscere licet, Bibendi vini auiditatem, non nouiter, neque nuper Germanis nostris influxisse, sed fuisse etiam peruetustis temporibus: Quippe cum adhuc Insola colerent, Bacchum quoque inter reliqua gentilitatis numina venerati sunt. Cuius rei

rei aliqua adderem testimonia, nisi aliud meum esset propositum, quàm Germanicas antiquitates recensere. Conradus Celtis Poëta licèt Germanus, grauiter tamen vbi in vitia inuehens, sic barbariem suam alloquitur:

Ebria Germano vitio suffusa laboras:
Nam titubant gressu lingua pedesq; suo.
Quid iuuat insano pectus limphare veneno,
Et male composito gutture verba loqui?

Quoniam in Septentrionalibus partibus, mulieres non minus quàm viri inebriantur, nec admodum vitio ipsis vertitur ad mensuram plerunque cum viris perpotare. Retulit mihi nuper Hessus noster, qui aliquandiu vixit in ista Septentrionali Barbarie, vidisse non semel adeò potas & temulentas fœminas, vt nihil turpitudinis non admitterent: iacuisseque sæpenumero turpiter ignominiosè diabolares bestias, plerumque etiam primarias mulierculas. De quibus Ouidium scripsisse puto:

Turpe iacens mulier multo madefacta Lyæo,
Digna est concubitus quoslibet illa pati.

Quod vt magis credatis, narrabo vobis veram historiam.

DE ADVLTERIO DVORVM ebriorum, vera historia.

CContigit semel, vt ex nocturno symposio domum abeuntes, vxor cuiusdam fabri ferra-

rij, ebria valdè, cum quodam ex ordine literatorum ex pacto congreſſa, cum maritus perſeueraret interim in compotationibus, in eo lecto, quo ad perpetrandum adulterium conuenerant, re turpi & multa crapula deliniti, ambo iacentes inopinatò edormiſcerent. Iuxta ſermones Dormi ſecurè. Schweig ſtill / vnnd leg dich / erweck das Kind nicht. Erat enim iuxta lectum, Puer natus in Bettelsheym. Cùm interim maritus & ipſe ebrius, accenſa candela ad lectum accedens, ambos dormientes conſpicatus, adulterum ſcilicet cum vxore pudica, Den guten Geſellen mit der böſen Huren. Magna voce exclamauit: Welcher Teuffel hat dir das befohlen? Was haſt du hie zu ſchaffen? Cum ille: Heu, inquit, per Deum vinum, Bey dem Fliegen Gott / wie iſt mir geſchehen? Lieber Meiſter Affenſchwantz (id enim erat huic fatuo cognomentum.) ich hab es warlich nicht anders gewuſt / dann ich were daheyme bey meinen Geſellen. Sed ecce quid video? Welcher Teuffel hat ſich nun zu mir gelegt? Pfuch der Schande / daß ſich einer vollſaufft / Wolauff zum Teuffel / was iſt das? Ad quæ verba bonus ille Affenſchwantz effuſiſſimè ridens, & verbis adulteri fidem habens: Ja ſagt er / Ich mein ich kan euch zu Betth jagen. Nihil damni eſt: Es ſchadt nicht. Sed nemini dixeris viſionem hanc: Sagt nicht daß jhr ſeyd hie geweſen. Iis ille lætus & ſecurus abiit. Vxor verò poſtera die egregiè diſſimulabat: virum vltrò etiam obiurgans, qui ſe de crimine

mine nunquam ne cogitato quidem auderet insimulare: egressa enim forâs fleuit amarè: Sie weynet heisse Zäher/ sicut nix, grando, & spiritus procellarum, volens eò velut peculiari mulieribus armario innocentiam suam cõ firmare. Meister Affenschwantz verò non didicit illud: Neve puellarum lachrymis moueare cauero, Vt flerent oculos erudîre suos. Concordat vulgare nostrum: Hundt hincken/ Frauwen weynen/ Krämer schweren/ da soll sich kein weiser Mann an kehren.

ALIA HISTORIA DE DVOBVS studentibus, qui hospitem cum vxore & filia inebriarunt.

NOn multum dissimile est aliud. Fuerunt Erphurdiæ duo studentes, qui cum in oppido quodam, quòd erat in partibus Franconiæ, ad hospitem non publicum, sed priuatum eis notum, noctu diuertissent, haberetq; idem hospes vxorem & filias formosas, alter ad adulterũ: vtinam, inquit, eas vino replere possemus, qui scit, si conuertantur & admittant. Quod cum hactenus pro voluntate eis cessisset, iamque hospes cum vxore & filia, & ipsi duo studentes madidi in eodẽ cubiculo, in quo tres dũtaxat erant lecti, reciperentur: apparebant enim ingenui & morati iuuenes. Impleuerunt namque vndecim libros Ethicorũ Erphurdiæ apud S. Gothardum. Auff dem Schiltgen/ & posteriorum Scotos, &

Physicorum, auff dem Sperlings Berg. Nocte igitur surgens alter, qui iuuenculam amabat, leniter eius lectulum (sola namque iacebat) accedens, eamque consolari volens, nullo discrimine facilè est admissus. Interim nescio quid strepitus in domo audiens vxor ebria, ab ebrio marito consurgens, cupiebat videre quid esset, cùm interim alter qui adhuc solus dormiebat, inuento dolo, cunas in quibus infans apud maritalem thalamum erat repositus, ad suum lectum trahens, ipsa redeunte cœpit mouere cunas infantis, quòd ipsa audiens, strepitum cunarum secuta, lectum adulteri sponte conscendit, putans illic esse suum maritum, vbi cunas inuenisset. Ille verò dissimulans, dedolauit vxorem alienam egregiè, & multis vicibus. Illa insolitum viri potentiam admirata, inquit: Ey ja mein lieber Mann/ wie seyd jhr heind so geil worden? Ille nihil, præter tace, respondens, ne vocis indicio proderetur, sæpius à principio rem petiit. Luce verò appropinquante, surgens ille qui filiam stuprauerat, ad lectum mariti peruenit, quoniam sonus eius cunas, quarum indicio ipse maritalem lectum cognouerat, ad sese traxerat. Cum verò hospitem suum socium esse credens, gloriatur cum hospitis filia se concubuisse, hospes iam sobrius factus dolum sentiens, vxorem vocat, quæ itidem se apud adulterum esse cognoscens, erroremque confessa, filiam de stupro non increpauit, maritoque persuasit, ne domesticam maculam

propa-

propalaret : eius enim id omne culpa accidisse clamitabat, &c. Ita fit nonnunquam, vt quod sobrij ne cogitamus quidem, ebrij facilè admittamus. Multa sunt alia multorum autorum huius rei testimonia. Sed paucis recensitis contentos vos esse credo, quòd non solum ineptias audire, sed modum rebus addere didiceritis. Idcirco pono Corollarium primum.

GERMANI REBVS BELLICIS ET omni virtutum genere Italis sunt nobiliores. Corollarium I.

LIcet Itali singulari quodam continentiæ titulo se iactitent, Germanis tamen nullius virtutis gloria præfulgent. Deridentur ab Italis Germani (vt audio) si quando apud eos existentes paulò intemperantius poti fuerint, tanquam monstrum sit, videri hominem vini potentia vel deceptum vel abusum: Cum ipsi pro monstris non habeant grauissima quæque & enormia vitia, quorum ne nomina quidem ad nos, vel certè ad maiores nostros peruenerunt (teste Quintiliano) qui in declamationibus: Nihil inquit, tale nouêre Germani, & sanctius viuitur ad Oceanum. De quibus autem vitiis loquatur, omitto dicere. Natura comparatum esse testatur Herodotus libro 9. vt è mollibus regionibus molles viri existant: Neve ex eadem terra admirandæ fruges & egregij bello viri gignantur. Strabo

libro 3. Geographiæ, sic ait: Id quod est in felici regione, pacificum omne est, & quòd in tristi, pugnax ac virile. Cæsar in commentariis Sueuorum inquit: Est gens longè maxima & bellicosissima Germanorum omnium. Constat verò Sueuos & Hessos & Suiceros steriles habitare terras, & ob id bellatores esse acerrimos. Cornelius Tacitus, de situ moribusque Germanorum, scribit: Literarum secreta viri pariter & fœminæ ignorant. Atqui nostra ætate vel pueri ac simplices puellæ doctius legunt & canunt, tum sacra, tum prophana, quàm prima ætas Italorum, adeò commutati sunt mores antiqui: atque vtinam literaturam non ab Italis acceperint nostrates populi, luxum Saxonicum, Bauaricam intemperantiam, Francorum insolentiam, Hessorum ferocitatem, Thuringorum ignauiam & inhospitalitatem, Missenſium superbiam, Pomeranorum & Slesitarum inurbanitatem, Bohemorum, Westualorum, Prisonum & Pruthenorum mobilitatem & perfidiam, Rheni & Danubij quæstuarias artes & vafricias, atque id genus præstigiarum officiarumque tædia. Sed alia consultò prætereo, de quorum aliquo exclamat Celtis Poëta, natus in media Germania:

Quàm vereor serpat nostras hîc morbus in oras.
Quandoquidem luxus nos tenet Italicus.

Et in alio Catmine sic idem Poëta:

Non solum nostros Germanos Bacche fatigas,
Hispanos, Gallos, Italosque tenes.

Vtq

Vtq; stetit quandam Latia ille Tricongius aula,
Sic hodie Italicis ebria turba plagis:
Quamuis nos turpi Germanos scommate ladant,
Ebria Teutonicum pectora habere solum.

Taceo mille fraudum impostrarumque genera, mille nocendi artes, mille libidinum plus quàm bestialium artificia. Atque his sese nobis præferunt, & digniores putant ipsi, qui etiam sobrij non venerentur facere, quæ Germani ne ebrij quidem vlla necessitate admittimus. Rebus verò bellicis, quantò clarior sit nostra Germania, id multis eorum cladibus probatum est, & argumẽto esse potest, quòd nos Imperium, quòd ipsi molliter defluentes retinere non poterant, abstulimus: iamque ad septingentos annos potenter & gloriosè retinemus. De fide & integritate quid, precor, attinet dicere? cum probatum etiam Romanorum scriptorum testimoniis, nullam gentem fide Germanis antecellere. Et tamen ipsi nobis ebrietatem obiiciunt: meritò quidem, si non & ipsi maioribus implicarentur vitiorum sentinis. Sed iam ista negligo, secundum scilicet corollarium deducturus, quòd est huiusmodi.

DE SEPTENTRIONALIBVS GERmanis, qui cereuisia maximè vtuntur.

Corollarium II.

MAgis tamen detestanda est eorum consuetudo, qui versus Septentrionalem plagam

Germaniæ fines inhabitant. Non vino (quo nisi importato carent) sed pernicioso potu, quem cereuisiam vocant, absque vllo temperamento ingurgitant. Germaniam olim fuisse tam agris quàm vrbibus incultam & desertam, Cornelius Tacitus est autor. Quod si idem scriptor ab Elysio parumper reuocatus, Alpes transgressus, ab Athesi fluuio, per Oenum, Danubiũ, & vtramque Rheni ripam, vsque ad Albim progrederetur, diceret profectò, longè esse aliam, quam ipse olim descripserit. Non enim modo vrbibus, arcibus, villis, pagis ornatissimã, sed etiam frugum omnis generis, tum metallorum & optimi vini feracissimã offenderet, in eo quem dixi progressu. Quod si Albim quoq; superans Istulam vsque (cuius vtramque ripam Germani quoque possidemus) ad Rigã vsque potentissimã, opulentissimamq; Liuoniæ vrbẽ (quæ & tota nostræ est ditionis) procederet, fateretur eam quidem littora lẽ Germaniæ orã, clarissimarũ vrbium aspectu, longè magis illustrẽ & admirandã, licet vini non adeò propter cœli inclementiam feracem. Igitur tota ista maritima Germaniæ pars longè lateque Oceani Germanici littoribus & immensis in sinum flexibus excurrens, vino prorsus caret, nisi à negociatoribus importetur: id autem duntaxat in ciuitatibus maritimis, magno constat precio. Mos est igitur earum regionum cereuesiã (quòd genus potionis Diodorus Zythum appellat) coquere, qua passim multò etiam peius quàm superio-

periores Germani vino inebriantur: quam (vt omnibus vobis notum est) ex hordeo, tritico, aut etiam siligine adiuncto, super lupulo & aqua concoquunt. Portentosum sanè potionis genus, tanquam non ad alium vsum natura parcus humano generi fruges dedisse videatur. Exclamat Plin. lib. 14. cap. vlt. Hei mira vitiorum solertia inuentum est, quemadmodum aqua quoquè inebriaret. Fit autem hîc potus modis pluribus, nominibusque item & item aliis, ratione tamen eadẽ vbiq;. RETVLIT mihi nuper amicus quidam mihi valdè familiaris, quique & bonã istius maritimæ Germaniæ partẽ perlustrauerat, morem esse in Liuonia, vt quoties præter quotidianum cõuiuiorum vsum curiales isti aulici, leues & peruersi homines (quorum ibi propter Teutonicam militiam magna copia) cum aliis quoque & quocunque loco conueniant, ibi tum considere longo ordine per sedilia quasi in hemicyclo, afferrique mox poculum vnum ingẽtis magnitudinis, idq; cereuisia plenum in manu tenens, qui in consessu primus est, ad sequentem conuersus, inquit: Es gilt myn leue Stallbroer. Respõdit ille: Sup myn leue Stallbroer/ick wilt gern hebben. Quod si ita respondens, postea tergiuersari voluerit, ab illo eodem mox stricto pugione (quos in eũ vsum gerunt) plerumq; etiam impunè confoditur: tanta est vitiorum apud eos homines reuerẽtia, vt fidem in re turpi violatam puniant. Itaque (vt ad propositum redeam) eum

ordinem

ordinem vſque ad vltimum continuantes, à primo iterum atque iterum tum ſæpè repetito ordine incipiunt: fieriq́ue eo modo aiunt, vt plerique fidem fallere non volẽtes, plus etiam quàm eorũ natura ſufferre queat haurientes, animam inter pocula euoment, efferriq; ſæpè mortuos. Reliquos verò non minus ſuum ordinem vſque ad vnum continuare, gloriariq́ue ſuper mortui cadauere, non ſecus ac ſi egregium aliquod facinus peregerint. Ex Liuonis digreſſus in Pruſſiã, occurrit mitior quidèm, & multò humanior populus, ad conuiuiorum tamen luxum & poculorum viciſſitudinem, multò quàm dicere poſſit, propenſior, apud eum populum Dantiſcum ciuitas maritima diues, Emporium populorum multitudine, externarum rerum importatione, negotiatorum frequentia, vrbis & loci amœnitate, ſituq́ue & ciuium mira humanitate, præter aliàs eius regionis ciuitates maximè commendatur. Sed vnum oblitus ſum: neque enim ego vrbem commendare volui, ſed cereuiſiam, quæ ibi coquitur optima, totius (vt aiunt) Germaniæ. Mos eſt, nõ ſolum eius ciuitatis, ſed totius iſtius maritimi tractus ad Lubecam vſque ad Hamburgum (vbi non minus optima fit cereuiſia, ſed ex tritico, non, vt apud Dantiſcum ex hordeo) conuiuia ſubterraneis cryptis celebrare, ac die noctuq́ue poculis ſeſe inuicem vrgere, non ſolum viris, ſed & fœminis etiam. Sed quid hæc referam? dolor eſt meminiſſe bonorum. Sed pro me melius

melius vobis Celtis noſter ſatisfaciet, qui interfuit tantis delitiis: ſic enim inquit:

Eſt mos Arctoo quo ſe Germania claudit
Æquore, quo rigidum temperat ara gelu.
Sub terrâ effoſſis facimus conuiuia cellis,
Quis lardum crudum, farſaq; cruda damus:
Cum ſtrumulo caſo, butyroq; in pixide ſalſo,
Et Bacchum, & Cereris pocula aquoſa damus.
Phœbus Rogidas globus vt ſe condit in vndas?
Noxq; ſuos oculos protulit igniuomos:
Cumq; proceſſerunt ſtellata ſydera mundi,
Effulſitq; ſuo iam Cynoſura polo,
Mox noctem ludis, Baccho Cereris q; liquore
Ducimus æquali & pocula lance volant.

Et paulò poſt:

Jamq; fuit ventum ſub ſubterranea caſtra,
Quæ Ceres & Bacchus, Cypris & alma tenent.
Eliſius poſitum campis me fortè putabam,
Atque locis quibus in turba ſepulta ſedet:
Tam varios video luſus, & ludicra verba,
Oſcula & amplexus, quicquid & audet amãs.
Jamq; ego non noctes tenebroſas ire putabam,
Sed qui venali ridet in axe dies.
Gaudet amor tenebris, volat & ſub nocte Cupido,
Noxq; placet Veneri Bacchoq; blande tibi.

SVPER HOC QVÆDAM facetiæ.

MOris autem eſt, vt cucullatæ in iſtas cauernas, tam fœminæ quàm viri ingrediantur, ne paſ-

ne passim & à plebea multitudine agnoscantur. Ingressi verò omne velamentum abiiciunt. Ibi tum in mediis voluptatibus nempotantes iure scilicet naturali: Nach der alten Weiß. Secundum legem, Tu quoque fac simile. Et secundum medicos, vt dicit Harpocrates, de commixtione complexionum: Recipe piperis longi manipulũ vnum, vncias duas pillularum Cochiarum, vngekocht Fledermäuß / Rips raps / Stubenrauch / Himmelblow. ij. Donner ex grillorum adhuc semel, Senff / Meerrettich / Butz / ex eodẽ Schornsteinfegen / Digredion, Diatessaron, ein Hinder Viertel von einer Viechmagd im grossen Spital / misce simul, & contere in mortario: repetatur mane & serò, mediaenocte, & in omni tempore. Et in sacris literis: Osculetur me osculo oris sui. Cant. i. Læua eius sub capite meo, & dextera eius amplexabitur me. Textus intelligendus est, vt verba sonant, secundum Lollhardum Rübschnitzel de Filtzbach in sua autentica, cap. Non sic formantur. §. Grossitudo, vbi filcitasti. Et secundum Logicos, plura prædicantur de eodem subiecto, alternatim, & subalternatim, secundum sub & supra, in recta linea prædicata prædicamentali, in suppositione personali, & in materia mixta. Alexander verò Dei patientia, Rex provinciæ Barbarorum, sic dicit in suis constitutionibus: Est communis homo pariter cum virgine latro. Vbi dicit glos. notab. Sciendum, quòd hic autor ponit vnum pulchrum notabile de commu-

communitate personarum. Et hæc est sententia rectè teutonizata. Latro der Pfaffenknecht/cum virgine, mit der Köchin/ est communis homo, ist ein recht Par zusammen/ pariter, an allen orten. Et scilicet intellige implicitè in stabulo, in cellario, in coquina, in camera, quando scilicet letum faciunt. Sed iam tempus est, tertium huic conclusioni addere Corollarium.

DE DIVERSIS CEREVISIÆ nominibus. Corollarium III.

CVm igitur versus Septentrionem maior sit cereuisiæ quàm vini affluentia, diuersa eadem res sortitur nomina, secũdum diuersitatem qualitatũ sibi congruentia. Probatũ est superiori Corollario maiorem esse cereuisiæ quàm vini copiã apud Septentrionales populos, h.e. partim in Sarmatia, cuius partes sunt Polonia, Russia, Lituania, Liuonia, Mazouia, Prussia: partim in vlteriori citeriorique Saxonia, cuius partes sunt Pomerania, Rugia, Ducatus Steinensis, Marchia superior & inferior. Et vera illa nobilissimorum Ducum & Imperat. parens antiqua Saxonia, quæ longè lateque patens, maximam oram maritimæ partis occupat. In quibus regionibus (vt dixi) vinum non nascitur, bibitur autem nihilominus importatum optimũ: sed prædominatur cereuisia, crassus ille & humano corpori noxius humor, quẽ (vt credere par est) dæmon aliquis malus excogitauit, in hominũ perniciem,

niciem, vt eo non secus ac veneno quodam pē-
stifero plæraque clarissima ingenia extinguerentur. Non tamen perinde atque omnino improbandares, si modus (quod & de vino dixi) adhiberetur. Sed optima illa virtus temperātia, quam & in brutis plerunque agnoscimus, ad nos non venit. Etenim vt rectè dicit Celtis noster, quem hisce de rebus libenter sæpe allego.

Taurus habet certas potandi tempore leges,
Sic equus, & liquidus quem vehit aër auis.
Sed nos diuina qui cum ratione vigemus
Cur Venus & Bacchus nocte dieq; tenent.

Nos verò non contenti rebus ipsis turpiter abuti, nominibus quoque luxuriamus, tanquam parum sit rem turpem agere, nisi nomen quoque turpitudinis adiiciatur. Quamuis fortasse turpe non sit, rem suo vocabulo exprimere, alienas tamen à re ipsa voces fingimus, vt scilicet semper quidem cereuisiam bibentes, videamur tamen diuersa velut genera diuersis nominibus explicare. Quamuis ridicula potius quàm censoria nota dignū, quod Erphurdiens. (vt à nobis incipiam) suam illam pinguem & crassam cereuisiam, peculiari vocabulo Schlunt appellitant, nomine scilicet planè barbaro & horrido, quòd ne Barbari quidem intelligunt, puro eo mysterio, quòd eandem auidiùs potantes, omninò non intelligibiles, insensati, ne dicam irrationales atq; indeclinabiles in quamcunq; partem moueantur. Qua in re quid opus est testimonio, res notior est,

tior est, quàm vt oporteat testes producere. De Cereuisia Erphurdiens. tale extat Epigramma:

Ah pereat crassam præstet quicunque sodali
Schlunt Reydgern: *nunquam vina mera-*
ca bibat.

Lipsensium verò cereuisiam studentes vocãt Rastrum, metaphora puto sumpta ab agricolis, quòd quemadmodum hi rastris & sarculis & ligonibus omnem agri duritiem vertunt & emolliunt, ita Lipsensium cereuisia velut rastrum, intestina omnia sua acetositate lædit, mouet & corrumpit. Est autem triplex, de quo talis est versus:

Ein topff Scherpentum/zwen Rastrum/span-
que Couentum.

Nihilominus tamen in tam nobili oppido externæ quoque habentur cereuisiæ, vt sunt Einbecensis, quæ apud nos est optima. Neuburgensis, quæ oculos lædit. Turgauiens. Belgeranensis, de qua Prouerbium est: Belgerana, est omnibus sana. Vvurtzellen. Friburgens. & reliquæ id genus. Præterea quis non nouit Saxonicas quoque cereuisias diuersis appellari nominibus? Fülß scilicet Magdeburgens. Mommom/siue Mommum Brunsvvigen. Gausc/Goslariensis. Sed præstat alia præterire silentio, ne de re nihil aliquid facere velle videar, cùm sint tot penè cereuisiarũ, quot ciuitatum & oppidorum nõmina, in quib. & talia quandoque audiui ridicula: Quitzschart/Kuhschwantz/Kälberzagel/ Büffel. Apud Francofor-

dianos ad ripã Oderę: Staffeling/ Beyderwann/ Schlipschlap/ Fitscherling/ Stampff in die asche/ Stortz den Kerl/ Batzmañ/ Hotenbach/ Gluckel-han/ Sperpype/ Horlemotsch/ Stroheingen/ Ba-start/ Rutetop / Hellschepost/ Lorch/ Itax/ Salat/ Streckepertzel/ Fertzer/ Rolings Bier / Rasemañ/ Alt Clauß / Korvinck / Kressen / Mortportner / Reyssertopff/ Fidelia/ Lotenase/ Hartenacke/ Brey pot/ Muckensenff. Et multa talia quæ quis nume-rabit? Nomina per Deum muscarum, quamuis planè ridicula, tamen bibonibus & bitolatronib. istis adeò amabilia, adeò auditu iucunda, vt quo-ties talium quippiam nominetur, meras Sirenas sese audire putant, & iam tum ad ipsas voces si-tiant. Verum vt aliquando finem ineptiendi fa-ciam, conclusionem tertiam & vltimam huius quæstionis responsiuam sic pono.

EBRIETATEM OMNIBVS statibus esse fugiendam. Con-clusio III.

EBrietas auaritia peius vitium: iuuentuti per-niciosa, senectuti exitialis, sacerdotibus tur-pissima censenda, & rempublicam gubernanti-bus prorsus euitanda. Ita literarum studiosis, tanquam ingenij pestis, memoriæ mors, est fugi-enda. Non putabam necessarium, vt omnia quæ in capite quæstionis posita sunt, in hac vltima conclusione repeterem. Quandoquidem de his in superioribus conclusionibus & corollariis sa-tis di-

is dictum est, & hîc velut epilogo quodam dicetur, quòd in præcedentibus non vbique ad verbum est expressum. Itaque ad probandam primæ huius conclusionis partem, resumo verba diui Hieronymi superius etiam Corollario secundo primæ conclusionis à me posita: Illa scilicet sponsa Christi, vinum fugiat pro veneno, hæc aduersus adolescentiã prima arma sunt dæmonum: nõ sic auaritia quatit, inflat superbia, & quæ sequuntur. Non sic inflat superbia, dicit, quemadmodũ scilicet vinum immodicè sumptum peruertit omnem vitæ ordinẽ, & instruit ad alia vitia, viamq; turpitudini aperit. In quam sententiam, multa quidem loco præmemorato dicta, hîc repetantur, nos ad alia festinamus.

IVVENTVTI PERNITIOSAM & magis quàm rem Veneream obesse ebrietatem.

IVuentuti nihil est ebrietate perniciosius, quãdoquidem ipsa se sola non contenta, semper ad peiora declinat & trahit occupatum vino & illecebris captum animum. Videmus multos ætate florentes, formosos & amabilissimi coloris existentes, mox vbi continentiæ fines egressi, vitiisque parumper assuefacti, ebrietatis consuetudinem induunt, defluere, emacrescere, elanguere, florem illum ætatis, & animi vigorem amittere. Quid adhuc egemus testibus? Considerate si vultis quosdam in hoc auditorio, non annis

graues, non temporum ſerie rugoſos, non inedia pallidos, non febre macillentos, ſed vino & cereuiſia ſupra modum pota, ſenes, lãguidos, tremulos. Nulla maior peſtis repſit vnquam in noſtram Germaniam: facilè erat tollerare tyrannos, cędes, latrocinia, iſtis occurrere, & remedia cum tempore inuenire potuimus. Hanc curare luem nulla medela poteſt. Hunc hoſtem in noſtris finibus adeo ſuperbè graſſantem, vincere aut prohibere nullo modo poſſumus. Quomodo planxit robur & virtus omnis militiæ? Quomodo conuerſa eſt in luxũ frugalitas noſtra? Quomodo degeneramus à patrib. noſtris? Maiores noſtri ſanguine & ſudore ſuo pepererũt nobis principes terrarum, imperium. Quomodo nos laborem patrum noſtrorum defendimus? quomodo deripi permittimus? Aquilæ ad gruem redierunt, dixit Campanus, cum vidiſſet magis in compotationibus & ebrietatibus, quàm conſilio & ſapiẽtia verſari diętas Germanorum, quarum ipſe maximè Ratiſponenſi interfuit. Hannibal ad Capuam, cùm vincere Romanos, & imperium Europæ in Aphricã transferre potuiſſet, luxuria & delitiis defluens, victus & fugatus eſt. Alexander Magnus non ſolum nobiliſſimam Perſarum regiam in ebrietate incendit, ſed & Clitum, & multos alios amicorum interfecit, omnemque Perſarum victoriarum gloriam ebrietatis vitio, velut nebula quadam ſolem clariſſimum obfuſcauit. Tyberius, Nero, Heliogabalus, Commodus, Domitianus, & ple-

& plerique alij Romanorum Imperatores, perditissimis vitę exemplis, rempublicam sæpè afflixerunt. Nos, quòd ex tanto imperio relictum, & maiorum nostrorum virtute ad nos delatum est, etiam ęgrè nobis retinemus, ad vitia magis quàm ad virtutes ingenioſi. Quid enim isto nouitio nostro inuento scilicet tormenti illius (quod bõbardam vocamus) excogitari potuit vel ingeniosius, vel pernicioſius? quo velut vitiorum propugnaculo vtimur, dum in vrbibus, muro, & aggeribus cinctis, eo hostem arcemus, ne voluptuariam & quietam vitam impediat. Ad hostes verò egressi, eo viam per agmina & muros facimus, vt liceat sine conflictu quàm maxima nonnũquam bella conficere, ne scilicet corpora ad voluptatem & delicias nata, temerè periculis obiiciamus. At non sic maiores nostri, qui etiam (vt est apud Tacitum) ciuitates munitas aliquando dicuntur aperuisse, murosque deiecisse, ne essent sine metu hostium, & murorum potius quàm suæ fortitudini confidentes, bellicam virtutem amitterent. Sed ne declamare videar, hinc extranscursu reuertor ad propositum. Rem Veneream, tametsi omni ætati turpis est, & pernicioſissima, non tamen perinde ac ebrietatem in adolescente damnauerim. Ea enim plerunque se sola contenta, reliqua excludit vitia: adeoque secum occupata, semper suis ludibriis ita est intenta, vt de reliquis nihil cogitet: Amor enim ille, qui nonnunquam iuueniles animos inuadere, etiam incau-

tos ſolet, non adeò præcipitat ætatem, & vitæ regulã, ſed potius inſtruit, informat, mores docet, componit ſeſe ad beneuolẽtiam, qui amat, vt fiat amabilis. Videte Cimonem Boccatij, qui ex fatuo ſapiens, ex rudi doctus, ex ruſtico vrbanus, ex agreſti ciuilis, ſolo amoris beneficio factus eſt. Non placet autem circa hanc rem laudandam conſiſtere, quòd ſuapte natura iuuenum ingenia ad eam ferantur.

TVRPISSIMAM ESSE IN Sacerdote ebrietatem.

QVàm turpis Sacerdotibus ſit ebrietas, diuus Hieronymus apertè docet, vt habetur in Decretis Canonicis, diſti. 35. his verbis: Eccleſiæ principes, qui delitiis affluunt, & inter epulas atque laſciuias, pudicitiam ſeruare ſe credunt, Propheticus ſermo deſcribit, quòd eiiciendi ſint de ſpatioſis domibus latiſque conuiuiis, & multo labore epulis conquiſitis. Et ſi vis ſcire quò eiiciẽdi ſint propter malas cogitationes & opera ſua, Euangelium lege: In tenebras ſcilicet exteriores, vbi erit fletus & ſtridor dentium. An non confuſio & ignominia eſt, Ieſum crucifixum pauperem & eſurientem, falſis prædicare corporibus, & ieiuniorum doctrinam rubentes buccas tumentiaque ora proferre? Vinolentiam Sacerdotum Apoſtolus ad Corinth. ſcribens damnat capit. 5. his verbis: Nolite, inquit, inebriari vino, in quo eſt luxuria, ſed implemini Spiritu ſancto, loquentes vo-

ſes vobiſmetipſis in Pſal. Hinc Dominus in veteri Teſtamento, vt habetur Leuit. 10. Aaron locutus in hunc modum: Vinum, & omne quod inebriare poteſt, non bibetis, tu & filij tui, quando intrabitis in tabernaculum teſtimonij, ne moriamini. Et Nume. 6. capite habetur hæc ſententia. Multis aliis in locis ſacrarum literarum, tum etiã multò plura in ſacris Canonibus, diſt. 44. per totum. Quæ ne cuncta diligentius, quàm meã profeſſionem decet, rimari videar, audite quæſo Tibullum Poetam, dicentem:

Caſta placent ſuperis pura cum veſte venite,
Et manibus puris ſumite fontis aquam.
Vos quoq; abeſſe procul iubeo: diſcedat ab aris,
Cui tulit externa gaudia nocte Venus.

Communicauit mihi nuper quoq; Eobanus Heſſus noſter verſus, quos in eandem ſententiam luſiſſe ſe aiebat, his verbis:

Ah ſcelus ſatianda cibo potuq; Deorum
Immodicè potu polluere ora mero.
Ebria Chriſtophagi vitent conuiuia myſtæ,
Sancta prophanatas non amat ara manus.
Sit procul omne nephas venerandi à limine tẽpli
Pollutum, ſacras lex iacet ante fores.
Pura Deo caſtus perſoluat liba Sacerdos,
Cui neq; ſit Bacchus nec mala nota Venus.

De huiuſmodi quoque ebrioſis Sacerdotibus non ineleganter ſcripſiſſe mihi videtur Euricus Cordus in Bucol. ludicro ſic:

Non ego qui ſancta ſe religione gubernant

Denigro, sed prauam quorundam mordeo vitam.
Qui veteris potius famuli esse videntur Iacchi.
Qui tanquam sicca fuerint à Dypsade morsi.
Omnigena in vastam demergunt vina Charybdim
Continuaq́ iacent madidi ebrietate Sileni.

Huc etiam pertinet illud Esaiæ 5. cap. scriptũ: Væ qui consurgitis manè ad ebrietatem sectandam, & potandum vsque ad vesperam, vt vino æstuetis, cithara & lyra, & tympanũ, & tibia, & vinum in conuiuiis vestris, & opus Domini non respicitis, nec opera manuum eius consideratis. Et statim subdit: Væ qui potentes estis ad bibẽdum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem. Sed nescio, an & illud nostri Celtis in hanc rem conueniat. Sed conuenit. Addam igitur:

Nulla Sacerdotum luxu nunc casta puella est
Caussaq́ criminibus sunt sacra templa malis,
Nam plures totum non cõgrederentur in annum,
Illis colloquium dat modò sacra domus.
Hac tractant fœdas turba prophana foro. &c.
Ceu solet in medio turba prophana foro, &c.

Sed quod nunc instat agamus, ne veritatis patrocinio inuidiam mihi comparem eorum, quib. est veritate nihil magis inuisum: hinc igitur ex templis ad forum venio.

CAVENDAM EBRIETATEM *gerentibus Rempublicam.*

REmpublicã administrantibus, ebrietas præcipuè

cipuè fugienda eſt, non ſecus ac rerum gerendarum impedimentum potentiſſimum. Non enim admittendi ſunt iuxta Pla. edictum, in reipub. adminiſtrationem, quicunque eluuioni & voluptatibus deditam vitam agunt: quòd hi tũ ad cõſulendum tum ad res gerendas ſunt maximè inepti. Vinum enim immodicè ſumptum, grauat & obruit omnes vires ingenij. Et vt Campa. inquit in lib. de regendo magiſtratu, corpus eneruat, fluctuat animus voluptatum cupiditatibus incenſus, explendarumque libidinum, quarum origo eſt omnis à ventre, & peſtifera ciuitati. Dignitate enim abiecta, & contempta repub. vnius principis intemperantia tota in licentiam luxumq; diſſoluitur. Præclarè igitur & Solon Athenienſis legem tulit, quæ iubebat temulentum principem morte eſſe mulctandum, cum ſatius ſit vnum hominem in repub. perire, quàm in vno viro fœdari rempub. Et ne dicere nimis multa in eam ſententiam videar, vela contraham, atque de his dicam, quæ magis ad noſtrum inſtitutum pertinent.

LITERARVM STVDIOSIS EBRIETATEM tanquam hoſtem præcipuum eſſe fugiendam.

LIterarum ſtudioſi paſſim hoc tempore communi ebrietatis vitio laborant, quo malo equidem nõ video quid bonis ingeniis ſit periculoſius,

losius, cùm eo non solum corporis vires, sed ingenij viuacitas, animique vigor omnis extinguatur, & non secus ac cicuta contactus animus infrigescat, fiatque multò quam natura fuerat remissior. Marsil. Ficin. inter quinque studiosorum hostes, secundo loco non solum vini, sed & cibi satietatem enumerat, his quidem vsus verbis: Quippe si vinum vel nimium vel nimis calidum vehemensque fuerit, caput ipsum humoribus pessimisque fumis implebit. Mitto quòd insanos facit ebrietas. Cibus verò nimius, primo quidem ad stomachum in ipso coquendo, omnem naturæ vim reuocat, quo fit, vt capiti simul speculationique intendere nequeat. Deinde ineptè coctus, multis & crassis vaporibus humoribusque mentis aciem obtundit: quin etiam si satis coquatur, tum (vt Galenus ait) animus adipe & sanguine suffocatus, cœleste aliquid peruidere non potest. Quæ cùm ita sint, vt certè sunt, fugiendam cuilibet studioso, non solum vini, sed & cibi intemperantiam quis non videt? Probandaque est laudabilis illa maiorum nostrorum institutio, qui iuxta rectam continentiæ regulam sanxisse videntur, vt simplici potu & cibo viuerent, quicunque in hac Erphurdien. Academia literarum agere militiam constituissent. De qua re cùm sint penè infinita, quæ dici possent, sponte mihi tempero, ad finem descendo, si prius hoc velut Corollarium adiecero.

PE3

PEIOREM ESSE IN SACERdote ebrietatem auaritia. Corollarium I.

IN Sacerdote verò tametsi frequens ebrietas res est turpissima: auaritia tamen, quò ad æternam beatitudinem consequendam, est lõgè pessima. Dixi ebrietatem cum omni statui, tum maximè in sacris ordinibus constitutis, fugiendam. Restant dicenda pauca quædam de insatiabili quorundam auaritia, quo vitio passim hoc tempore multos in omni vitæ genere admodũ infeliciter videmus occupari? maximè tamen in illis, qui sacris altaribus ministrant, id vitij detestandũ videtur, cum eò magis à peccatis ipsi abesse debeant, quo sunt virtutibus & religioni per sacerdotalis vitæ professionem proximiores. Quod cùm non parum à multis negligi videamus, atque adeò paucis obseruari, id quod in sacris Canonibus scribitur, 1. quæst. 1. Citò (inquit diuus Ambros.) turpem sequitur lepra mercedem: & pecunia malè quæsita, corpus animamq; cõmaculat. Non placet mihi circa hunc locum cõsistere, ne solus mederi velle videar huic morbo, qui tot seculis etiam contra sanctorum patrum constitutiones & edicta inualuit. Et enim cauendum nobis est, ne dum veritatem nimis simpliciter, & absque fuco profitemur, ab his quibus contradicere nefas est, mendacij arguamur. Dicent enim statim Poetam me esse (à quo tamen

semper

ſemper longiſſimè abſul)atq; ideo mentiri: quoniam perſuaſum habent ad mendacia duntaxat natos Poetas, frequenterque illud obiiciũt: Multa mentiuntur Poetæ. Et præterea malos Chriſtianos vocant, ſed non ſolos Poetas, habẽt enim hoc Germanicum prouerbium ſemper in promptu, quod obiiciãt: Roller/ Zoller/ Fergen/ Schergen/ Artz/ Poeten vnd Juriſten / Das ſeind ſieben böſer Chriſten. Egregium ſanè dicteriũ, quod non ſolùm Poetas, ſed & Medicos & Iureconſultos in rationario prophanorum adſcribit. Sed & non minus illud verum egregium ſanè dictum Keyſerſpergij nobiliſſimi iſtius Argentinenſis concionatoris: Vor zeiten waren gülden Prieſter/ vnd höltzen Kelch: Nun ſeind die Prieſter höltzen/ vnnd die Kelch gülden. Bonos tamẽ hîc & vbique ſemper excipio: illis ſiquidem debetur honor & reuerentia. De malis loquor, qui ſuæ dignitatis obliti rectè viuendi regulam negligunt, & nullo nõ ſunt helluone ignauiores. De quibus hoc prẽclarè dictum puto, quod ſcriptum inueni in inſtitutionibus paruis, de abuſione clericorũ. c. ſecreto. §. poſt parietem. Da der Seuwzinß fallen iſt. Sed tamen extra iocũ. Doctiſſimus vir Bebelius adnotauit hanc facetiam, in hunc modum:

Audi quid ſpectat ad hos, qui bonum vult eſſe Sacerdos.

Alta prece lege, cùm vadis per ciuitate,
Curre per Eccleſiæ, lachrymare, percute pecte,
Et genua flecte, longiſſima Miſſa lege.

Habe

Habe pelle trite, si vis implere burse.
Esto Pontifices, Papa, Sacerdos, & omnes
Expede mille statim fac citò redire.
Murmure non cure, mitte vade quomodo vade,
Per manice, burse, pome, coclear, quoq; pyre
Dæ puere parue, tunc mater dat tibi magne.
Et reliqua.

Homelia beani Ioannis Monasterij, de eadem lectione: Fratres auariſſimi, Deus ebriorum malorum rusticorum, auarorum presbyterorum, monachorum, abbatorum, priorum, fratrorum, & aliorum quorumcunque statorum, secularium, spiritualiorum, regorum, ducorum, principorum, ciuiorum, ciuitatorum, villorum, castrorum, prouinciorum, dominorum, amicorum nostrorum dilectiſſimorum, & cæterorum, solutam in domum sempiternam. Fratres leccatiſſimi: Scriptum est, quòd hodiernum dierum leximus in prohemio templi ad matutinas, quæ leguntur in secundis nuptiis: Viri Galilæi, Jr vngetreuwen Frantzosen/ quid admiramini, was laßt ihr euch beduncken/ aspiciẽtes in cœlũ, meynt ihr daß ihr vns Teutschen veriagẽ wöllet/ Alleluia/ Gott gebe euch S. Vrbans plag/ vt ambuletis per vias rectas, das ihr alle mit der Nasen in dreck müsset fallen. Tu autem Schüſſelkorb/ Löffelbret lieber Herre.

MA-

MAGISTRATIBVS FVgiendam auaritiam.

QVid verò de magistratuum auaritia attinet dicere? cùm ea plerunque clarissimas res affligat & pessundet. Rerum autem omnium (inquit Campanus) nescio an turpissima sit auaritia in magistratu, quæ & odium parit, & maximas solet importare calamitates, & detrimenta gignit, & peruersam opinionem integritatis. Cicero offic. 2. sic dicit: Caput est in omni procuratione negotij & muneris publici, vt auaritiam appellatur etiam minima suspicio. Et post pauca: Nullum, inquit vitium tetrius, quàm auaritia, præsertim in principibus, & rempublicam gubernantibus. Habere enim quæstui rempublicam, non modò turpe est, sed sceleratum etiam & nefarium. Itaque quod Apollo Pythius oraculo ædidit: Spartã nulla re alia nisi auaritia esse perituram. Id videtur non solum Lacedæmoniis, sed & omnibus opulentis populis prædixisse. Verum enimuerò iamdudum instituti ratio postulare videtur, vt coronidem velut naui ex longa nauigatione defessæ imponamus, quod profectò faciemus, postquàm vnum id postremo loco adiecerimus.

PRÆDICTORVM PARÆNESIS.

Corollarium secundum & vltimum.

DIscant igitur boni & ingenui iuuenes, qui ex litera-

literarum scientia quærunt gloriam, vitare ebrietatem, quæ ingenium, corpus & fortunas malè solet afficere, nedum memoriam. Addam hoc postremo loco verba Plinij ex naturali histo. libro 14. cap. vlt. Ita, inquit, vina ex libidine hauriuntur, atque etiam præmio inuitatur ebrietas, & si Diis placet, emitur, alius vt quantum biberit, tantum edat: & pretium vinolentiæ lege accipit, alius quantum alea quæsierit, tantum bibit. Tunc auidi matronarum oculi licẽtur, graues prodũt maritos, tunc animi secreta proferũtur. Alij testamenta sua nuncupant: alij mortifera loquuntur, redituraſque per iugulum voces non continent, quàm multis ita interemptis, Vulgoque veritas iam attributa vino est. Interea vt optimè cedat, solem orientem non vident, ac minus diu viuunt: Hinc pallor, & genæ pendulæ, oculorum vlcera, tremulæ manus, effundẽtes plena vasa, & (quæ sit pœna præsens) furiales somni, & inquies nocturna, præmiumque summum ebrietatis, libido portentosa, ac iucundum nefas. Postera die ex ore halitus fœtidi, ac ferè rerum omnium obliuio, morsq; memoriæ. Hæc Plinius. Sed & illud considerandum non minus est, quod Vergilio quidam attribuunt, sapienter autem dictum, cuiuscunque illud sit.

Nec Veneris, nec tu vini capiaris amore:
Vno namq; modo vina Venusq; nocent.
Perdidit horrendo Troiam Venus improba bello:
Et Lapithas bello perdis Iacche graui.

Agite

Agite igitur optimi literarum candidati, hæc & talia multa considerantes, renunciate illorum sodalitati, qui per tabernas circunquaque peruagantes, iuuentutis suæ florem adeò venalem habent, vt nullis non pessimis crapulationibus absumendum prostituant. Capiat vos bonorum familiaritas, quæ cùm vtilitati, tum etiam honori vobis esse possit. Cum illis conuersamini, quorum consuetudine doctiores melioresq; fieri poteritis. Illud Psalmographi semper in ore habentes: Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris. Et illud Poeticum, quod citat diuus Paulus: Corrumpunt mores bonos colloquia praua. Seductores iuuentutis vestræ, non secus ac pestem quandam mortiferam fugite. Bonos duces amplectamini, quod profectò facietis, si præceptoribus vestris obedientes, bonis literis bonam dabitis operam, & ebrietatem, omnemq; nimium luxum & asotiam vitæ auersabimini, vt vita innocentes, per virtutum operationem, finem illum bonorum omnium perfectissimum, quem in hoc solicito labilis vitæ cursu quęrimus, fœliciter tandem attingatis. Cui sit honor & gloria. Dixi.

CONCLVSIO.

HÆc sunt humanissime Domine Quodlibetarie, quæ ex vestræ excellentiæ mandato, ad quæstionis mihi assignatæ enodationem afferre potui. In quibus si quædam minus ornata, quàm

quàm ad omniũ aures faciẽtia, à me prolata sunt, velim nobiscum consideretis, & breue fuisse tẽpus, quo ad id muneris subeundũ profectus sum: & voluisse, imò oportuisse me huius actus consuetudini inseruire. Vt scilicet apud maximè sapientes, maximè delirarem, & quasi temporaneũ fatuum agerem. Quem si non egregiè repræsentaui, in causa fuisse putabitis vestram negligentiã & inhumanitatem, qui tam multa dicenti de vino, vinum bibere non dedistis.

RYTHMVS CORDI VRCEI, DIE Diui Martini pronunciatus.

Io Io Io Io.
Gaudeamus ſo Io.
Dulces Homeriaci,
Io Io.
Noster Vates hic Homerus
Dithyrambi dux sincerus
Pergræcatur hodie,
Io Io.
Hæc est illa bona dies,
Et vocata læta quies
Vina sitientibus,
Io Io.
Nullus metus, nec labores,
Nulla cura, nec dolores,
Sint in hoc sympoſio,
Io Io.
Vultis mecum iam potare?

Et Lyæum exaltare,
Dulces Homeriaci:
Io Io.
Qui potare cupit mecum,
Licet verum portet secum,
Vina plenis vtribus,
Io Io.
Ecce tibi Trebulani,
Apportamus & Albani,
Centum plenos vrceos,
Io Io.
Sed quis nobis ministrabit.
Et quis præsto vinum dabit
Dulce sitientibus?
Io Io.
Hic habemus Thomasinum,
Cognoscentem bonum vinum,
Primo visu subito,
Io Io.
Hic ridendo propinabit,
Et bibendo prouocabit
Omnes Homeriacos,
Io Io.
Audi bone Thomasine
Græcè bibens & Latinè,
Tuum fac officium,
Io Io.
Est iam tempus vt potemus,
Et post potum sic oremus,
Deflectamus genua,
Io Io.

DE FIDE MERETRICVM, IN SVOS AMATORES, QVÆstio minus principalis, vrbanitatis & facetiæ causa, in fine Quodlibeti Heydelbergens. determinata à Magistro Iacobo Hartlieb Landonensi: nouis quibusdam additionibus nuper illustrata.

Ach liebe Else/ biß mir holde.

FRANCOFORTI AD MOENVM,

M. D. XCIX.

Jacob Wimpheling

Cl 4191 c
L 70, 1654

HEXASTICHON IOANNIS GALLINARII Heydelbergensis.

TVtus amare potes, hæc quisquis scripta reuolues,
Est alius Christi quàm meretricis amor.
Ille suos donans æterno munere seruat,
Quæq́ miser tibi sunt hic bona cuncta rapit,
Ille hominem reddit diuinos noscere cultus,
Exuit hic hominem, bestiam & esse facit.

HEXASTICHON IOANNIS Speyser Forchemensis, in quæstiones solatiunculas, Quodlibeti Heydelbergensis.

NOsse volens scortum lector miserabile vanum,
Ambiguum, fallax, perpetuumq́ malum:
Fraudis mille modos, tenues quo vincimur hamos
Vitaq́ languentis compede vincta iacet,
Huc venias moneo, mirum lætaberis inquam,
Nec tibi malueris hoc mihi crede libro.

APPENDIX EX ORATIONIBVS IOANnis Chariſtæi.

Meretrix eſt vt mare, quodcunque das deuorat, & tamen nunquam abundat.

FAmiliares fœminarum artes, nimirum veneficia, mala medicamenta, magicæ vanitates, doli, fraudes, decipula, nomine artium mulierum continentur. Alia quoque, quæ plurima menti fœminæ natura dedit. Verſus ſunt Græci Prouerbiales: Theſaurus eſt malorum mala fœmina. Item: Improba mulier truculentior eſt feris omnibus. Item: Mare, ignis, & fœmina, ſunt mala tria, quæ totum perturbant mundum.

CRA-

CRATO VDEN-HEMIVS SCHOLIS SLETSTATINIS PRÆFE-ctus, vniuersis suis auditoribus & alumnis tanquam filiis charissimis, S. P. D.

COpiam mihi fecit Iacobus Vvimphelingius diuinarum literarum Licentiatus, integerrimus amicus meus, duarum quæstionum, quæ in fine disputationis Quodlibetaris in florentissimo Heydelbergensi gymnasio, laxandi animi iociq; suscitandi causa, pridem terminatæ fuerunt. Prima explanat fraudes meretriceas: Altera flagitiosissimum in clero concubinatum execratur: eas arbitror vos non infructuosè legere posse: tum ne adolescentiam vestram Venereo (vt spero) visco nondum captam procacissima pelliceant scorta, tum vt sacris initiati & sceleratissimo impurissimoq; abhorreatis concubinatu. Malo enim vos perpetuo munere laicos, quàm Sacerdotes euadere concubinarios. Nam quisquis ex vobis concubinam est habiturus (quod absit) is mihi videtur simul filio Virginis & filio Veneris velle placere. Is corporis gestu Christum venerabitur, sed blãdiore aspectu meretrici adulabitur: iisdem, quib. Christũ delibabit labiis,

labiis, meretriculæ os contingere, & imprimere oſculum non verebitur. Is oblationes ſibi nomine Chriſti impẽſas, pro luxurioſo petulantis ſcorti veſtitu expẽdere non erubeſcit. Is corpore ſtabit in ara, & mente cogitabit, ne quiſpiam interea focariam ſuam blando foueat complexu. Is cõfitebitur ore ſe peccaſſe, ſed animo nollet meretriculam ſuam ſe non deinceps viſurum. Is ita in concubinatu obſtinatè perſeuerans, in mortali peccato rem diuinam faciet, id eſt, ſacratiſſimam Miſſam celebrabit, putãdo fortaſſis Deum irrideri poſſe, qui dum hoc errore ducitur, videbitur mihi profectò nõnihil à fide Chriſtiana aberrare. Ex quo neceſſariò ſequitur, vt non ſolum ipſe cæcutiens, ſed ipſum cęcutientem ducere, & abſoluere prætendens, pariter in æternę damnationis foueam cadant. Is iniquiſſimus erit iudex, quandoquidem nedũ diei, hebdomadę menſiſve curriculo, ſed totius anni ſpacio, noctesque diesque cohabitans meretrici, celebrabit, Sacramentumque participabit Euchariſtiæ: Laicum autem & ſolutum, habẽtem concubinam itidem ſolutam, ſemel in anno Euchariſtiæ participationem indignè petentem à communione eiuſdem prohibere ſolet, qua frõte, quibuſve verbis quæſo ille gentili obſtabit Poetæ Ouidio? quem meo vobis nuper interpretante, Faſtorum 6. occepiſtis canere.

Sic agitur cenſura, & ſic exempla parantur,
Cùm iudex alios quod monet, ipſe facit.

Con-

Concordat & id vulgatum:

Regis ad exemplum totus componitur orbis.

Precor propterea Deum misericordissimum (in cuius visceribus vos omnes viuere cupio) vobis fore propitium, ne vnquam aliquem ex vobis cogar videre concubinarium, sed pium, deuotũ, castumq; sacerdotem, qui dignè sacrificare conetur Ecclesiæ, suo apud Deum succurrat interuẽtu, pro salute denique animæ meæ sedulò fideliterq; exoret. Ad quod quisquis pro mea in se fideli doctrina grątus esse volet, seipsum obligatũ intelliget. Valete, ex Slerstatino gymnasio quarto Kalendar. Septembris. Anno Christianæ saluꝛis millesimo quingentesimo primo.

SVB PRÆSTANTI MAGISTRO
Ioanne Hilt Rotvveilensi disputaturo de
Quodlibet acutissimo.

FRetus vestra humanitate vigilantissime Domine disputator, fretusque benigna supportatione omnium prẹsentium, qualicunque statu aut honore præfulgeant, decreui assessoriam quandam quæstiunculam, nudiustertius mihi à quodam Baccalaureo oblatam, euoluere. Primũ autem rogo, vt deponant matutina supercilia rigidi Catones, adsint, vt audiant benignè, blando vultu, modestis auribus, memores virtutis moralis, quam Græci Eutrapeliam, Latini verò tum vrbanitatem, tum festiuitatem, tum comitatem, tum iucunditatem dixẽre: memores annuæ

huius

huius actus cõsuetudinis. Hæc enim hora, hic locus, hic philosophici belli fines, ludos, fabulas, moderatos risus, ænigmata, sales, iucunda dicteria, facetias & scommata flagitat, à quibus neque diuus Augusti. abhorruit, neque suus peculiaris imitator Franciscus Petrarcha. Sed iam ad rem ipsam descendamus.

MVLIERVM AMATORES mente cæcos esse, Vergilio testante de Didone.

At regina graui iamdudum saucia cura
Vulnus alit venis, & cæco carpitur igne.

ET DE VENERE & Baccho.

Multos cœcus amor cogit secreta fateri:
Arcana & demens detegit ebrietas.

QVæstio minus principalis mihi proposita fuit hæc: Cur cæci amatores mulierum eadem plus colunt, venerantur & amant, quàm Deum Optimum Maximumque.

Patres & Domini præstantissimi, protestor inprimis me non de his verbis aut dictionibus, Deus, Amor, Mulier, loquuturum, licet his verbis vsurus sim, sed de rebus per ea significatis. Quis enim tã hebes & insanus, cùm loquatur de Deo, de eius amore, solum in animo suo cogitet, & omnia referat ad nudas literas, ad nomen masculini

culini generis, quale est Deus, quale est Amor, ad secundam & tertiam declinationem? Sed loquor de Ente primo & summo, quo melius excogitari non potest: de Passione animi, quæ est amor: de qua sanctus Thomas in 1.2. q. 23. per totum: & de Muliere mala, de qua Prouerb. 7. dicitur: Considero vecordem iuuenem, qui transit per plateas iuxta angulum, & prope viam domus mulieris graditur in obscuro, adueſperascente die in noctis tenebris & caligine. Et ecce, occurrit illi mulier in ornatu meretriceo, præparata ad decipiendas animas, garrula, vaga, quietis impatiens, nec valens in domo consistere pedibus suis, nunc foris, nunc in plateis, nunc iuxta angulos insidians, &c. De rebus, inquam, loquor per terminos significatis, non de nudis vocibus, sicut & diuus Marsilius fecit, fons, origo, & autor nostri gymnasij, qui laborauit, & nos in labores eius introiuimus. Qualis hic fuerit, cuius vitæ, cuius doctrinæ, liquidò constare poterit ex oratione funebri, in exequiis eius palàm habita ab optimo & præstanti sacræ paginæ professore, indubiè non more Italico, sed seruata Germanica & Theologica veritate ac integritate.

AMOREM DEI QVIETVM, ET mulierum irrequietum, longè inter se differre, in id Vergilij.

Sanit amor, magno & curarum fluctuat æstu.

PHI-

PHILIPPI BEROALDI

Cupido.

Vt sine febre dolet, sine morbo languet amator,
Vt somni vigiles, irrequieta quies:
Vt rubet, vt pallet subitò, mutatq́ colores,
Siue pudor vexet pectora, siue timor.
Nunc scio vt infractæ voces, mutilataq́ verba:
Vt coram domina cor salit atque tremit.
Vt quàm longa graui suspiria corde trahuntur,
Vt modicus risus, multus amaror inest.
Vt gaudet læta, plorat plorante puella,
Induit & vultus vultibus alterius.
Nunc scio vt infœlix dominæ vestigia quærit,
Et reperisse timet, mobilitate leuis
Genua labant, quotiens fastosa limen amicæ
Transit, & in toto corpore membra tremunt.
Nunc scio, quantus amor supra caput instet amantũ,
Atq́ omnem sophiam consiliumq́ fuget.
Condita quàm paruo sint larga absynthia melle,
Lurida vel quantum pocula fellis habent.

PRo quęstionis decisione notatu dignum existimaui, quòd longè differunt amor Dei & mulierum. Nam amor Dei quietus, amor verò mulierum est inquietus: amor Dei mũdus, amor mulierum est immundus: amor Dei facit filios Dei, amor mulierum facit filios diaboli: Amor Dei facit prudentes, amor mulierum facit fatuos: amor Dei facit homines Angelis similes, amor verò mulierum bestiis irrationabilibus pares, imò verò &

verò & asinos & porcos: amor Dei compatitur, & cõgaudet de reliquorũ amore similiter Deum diligẽtium. Quisquis enim Deum amat, gaudet & lætatur de hoc, quòd à cæteris quoque Deus diligatur, & quantò plures, tantò vehementior est amor. Per cõtrarium amãs mulierculam, molestè fert & contristatur, si alij amare eam tentẽt, iuxta illud Poëtæ: Dum canis os rodit, socium quem diligit odit. Qui quidem versus ad literam de cane exponitur, nihilominus allegoricè ad nostrum propositum referri potest. Literaliter sic: Dum, wann/ canis, der Hund/ rodit, naget/ os, das Beyn/ odit, er neidet vnd hasset/ socium, den Gesellen/ quem diligit, den er lieb hat. Allegoricè sic: Dum, wenn/ canis, der Narr/ rodit, vnsinnig ist/ os, vber Adams Ripp/ odit, er hasset/ socium, seinen Mitesser/ quem diligit, den das Frewlein lieb hat. Ratio autem istius esse potest, quia Deus est verum lumen, & verus fons vitæ, qui autem habet copiam luminis, eam assidentibus similiter fauet, & vnum lumen, multis apud ipsum videntibus sufficere potest: pariformiter idem fons, multorum sitim extinguere potest. Sed amans mulierem, non amat fontem, sed paludem, nõ amat lucem, sed tenebras, & reuera tenebrosum locum. Facit ℔. foramen. & l. caminum rubiginosum. §. lõgum, latum, profundum. C. de stipulatione inutili. l. si quis. §. nonnunquam. ff. de ventre inspiciendo. l. vnica. C. de cloac. facit etiam. l. interdum. §. reperiuntur. ff. de locis & itineribus

neribus publicis. Per hoc volo quæstioni satisfactum esse, hoc adiecto, quod Cyrus apud Xenophontem ostēdit: Amorem igne esse longè potentiorem, quòd ignis vrit homines tangentes, at amor formæ eos etiam accendit, qui procul spectant, in tantum, vt ardenter æstuent.

AMATOREM ARDVIS NEGLE-ctis operibus, vt simiam puerilibus duci & fatuis, in illud Vergil.

Ah Corydon Corydon, quæ te dementia cepit?
Semiputata tibi frondosa vitis in vlmo est.
Quin tu aliquid saltem potiùs, quorum indiget vsus
Viminibus molliq; paras detexere iunco.

QVòd autem amor mulierum faciat homines fatuos, ostendo ex conditionibus amatorum, & ex annalibus, quoniam tales boni cuculi, stolidi & obtusi, magnificant quæ magna æstimanda non sunt. Sicut enim naturalis fatuus plus amat nolam quàm florenum, plus picam quam equum, sic & amatores mulierum, parua earum munuscula magni pendunt, sua quoque quæ indies eisdem præstant, paruifaciunt. Illi namque more officiatorum & computistarum in fine septimanæ data & recepta computant, incipientes sub hac forma: Item mein liebes Ketterlein/ hat mir geben ein Kräntzlein/ für drey Häller/ dargegen hab ich jr geschenckt ein Schleyer für zween Gülden. Item/ sie schanckt mir zwey Nägeleinblümlein/ mit blower Seyden vmbwunden/ Da

den/ Da gab ich jhr widerumb ein Pater noster für fechtzehen Alb. Vnd ich fraget sie: Lieber Schatz mein / was bedeut das Blow? Sie sagt / es bedeut/ Narr hie / Narr do. Psal. 35. Narrabo delictum meum in vita mea.

IN STVDENTEM HEYDELBERgensem, vt ad vocabulum litera g, imminuta propter hominis dementiam alludendum sit amica, callida illusio, & Vergilii sub nomine Galli exhortatio.

Galle quid insanis? inquit tua cura Lycoris,
Perq́ niues alium, perq́ horrida castra secuta est?

AB AMANTE CONSVLTORum confutatio.

Alpinas ab dura niues, & frigora Rheni
Me sine sola vides: ah te ne frigora lædant,
Ah tibi ne teneras glacies secet aspera plantas.

FVit insuper quædam matrona, quæ elegit sibi studentem quendam stolidum, alliciens eundem paruis munusculis, puta mitris, ligis, pectoralibus, plicatis zonis ex serico cõfectis, & si quæ sunt similia. At ille multum gauisus, ex ea quæsiuit, cur nam mihi tãtum honorem exhibes, cùm tamẽ de te nihil meritus sum, nec tibi quicquam impendi? Respondit amasia, fraudis & doli plena: Non vellem reuera me aliquid abs te recepisse, nec cupio, sed tantum de tua præsentia

& aſpectu lætor & exulto. Ille autem bonus homo, finis eius intẽtum & latentem animum non intellexit. Paruo verò tempore tranſacto, excogitauerat ipſa viam, quia pro paruis maiora eſſet receptura. Appropinquabat ei gemens & lachrymans, quæſiuit ille cuculus: Eia quid malipateris? in quibus rogo deficis? Reſpondit: O mi ſocie cæterorum chariſſime, te in meis anxietatibus nolo moleſtare, quoniam ſi certior de meo dolore efficereris, pro me plurimùm doleres. Eſto igitur lætus, & deſine contriſtari, quoniam ſatis eſt me mœſtam & conſternatam eſſe. Ac dentuò poſt puſillum temporis abundè fleuit. Ipſe verò contriſtatus tandem illis verbis eam alloquitur: Angorem animi tui atq; defectum ſcire deſidero, & quàm breuiter abs te enarrari cupio. At illa obticuit, nihil reſpondẽs. O veſanum hominum, O ſtultorum numerum infinitum, de quorum numero tu vnus exiſtis. Conſideraſti ne vnquam vulgi illud dicterium? Hund hincken/ Frawen weynen/ vnd Krämer ſchweren/ Daran ſoll ſich niemand kehren. Ille nõ minus priſtinum repetens verbum collachrymando dixit: Eia mea amaſia, quid nam contriſtaris? Subiunxit ipſa dicens: Ach/ ach/ cauſam doloris mei tibi enarrare eſt mihi difficile: Eſt quidam pannicida, qui ſine parata pecunia ſub bona ſolum ſpe mihi antehac dederat ſeptem vlnas panni, pro facienda tunica, & vlnarum quælibet floreno conſtat, terminus autem ſolutionis mihi ab eodem impoſitus effluxit,

fluxit, & nisi hodie ei satisfecero, extra ciuitatem sum expellenda. Id autem mihi inter cætera tantum doloré affert, quantum verbis vix consequi possum, quòd à te separari debeo, & tuum deinceps aspectum minimè contemplari. Ad hæc omnia cuculus retulit: Eia, sis læta: Sey frölich mein Greta/ ich wil dich nit lassen in deinen nöten. Mox itaque Iudæos ac Christianos iudaizantes visitare intra se cogitans, & suam dilectam iuuare, impignorauit tunicas, vendidit libros, vt ei succurrere posset. Cũ seipsum rebus suis ita spoliasset, sedet in cubiculo inspiciens mitrã, pectorale, & reliqua parua munera à sua amasia recepta, ingemescensq; dixit: Ach/ ach/ wie steheſt du mich so theuwer/ Ich Gauch/ ich Narr/ was hab ich daran zu steuwer? Ich hab meine Kleyder versetzt vnd verkaufft/ was thu ich nun an/ ich armer närrischer Mann? Wie ists ein ding vmb der Buler Fahn. Post pusillum verò temporis, percepta illius Sueui stultitia à parentibus suis ab alma Vniuersitate reuocatus, ex fatuo tamen amore perligatum pectus habens, & prorsus excæcatum, discedere ab ea nequiuit, nisi ei prius valedixisset, obtulit se hora, qua vna esse poterant. Cùm audit illa profectionem, iterum in fontẽ lachrymarum resoluta est his verbis: Ach weh/ heut vnd jmmermehr/ dein Abscheid bricht mir mein Hertz in tausent stücke/ vnd macht mir groß Hertzenleyd. Fatuus collachrymans dixit: Ach mein Gred/ kan ich es geschicken/ so darffest du nicht länger mein

beiten/ so wil ich dir bringen der Kirchweihen/ es sey dann Vnglück darein. Volens ergo arripere iter versus patriam, veniens ad Rheni fluuium, cogitabat intra se, & verbis seipsum alloquitur: O tu miserabilis homo, est ne tibi hodie transhoc mare magnum & spacioſum nauigio transeundum? neque tua dilecta tibi hodie reuisitanda? Ach wie ist mir das so eine grosse Sach. Mox sibi in mentem venit: cùm reuersus fueris ad eam, ô quàm magno gaudio afficietur? Redit, fertinansq; serotino tempore, venit ad locum fœtoribus & stercoribus pleniſſimum, inter duas domos incluſum, in einem schönen Pallast/ da man dem blinden Pferd zu essen gibt/ vnd da ein jeder Bawer sein Notturfft thut. Ascendit iuxta morum pristinum, prope amasiæ cubiculum, fuerunt autem feneſtræ seratæ & clauſæ: tandem introſpiciens per rimas, vidit in cubiculo lumen cereum ardens, aliumque ſocium illic ſedentem, & caligas ſuas exeuntem, iuxta l. accedat alter. ff. de concubitu clericorum & mulierum. §. narrabo. l. alium. ff. de vulgari ſubſtit. l. vorſebat. C. vbi in rẽ actio. & l. vnic. ff. de in rem verſo. §. audies. Mox ipſe cum triſtitia magna diſcẽdens, pergit ad coquinę foramen, circa locum landarum ſcutellarum, zu gutem Teutſchen/ für das Küchenloch/ vocem paruam & gracilem emittẽs, quæ ab ea dignoſci poſſet. Ipſa verò eundem audire nolens, dixit: Auß Hundt/ daß dich der närriſch Ritt schütte. Reſpondit ipſe: O Gret-

lein

kein fein/ich sihe wol wie es zugeht in deinem Kämmerlein/ du heltst an mir/ wie ein faul Armbrost/ Wol hin zu dem Teuffel / ich hab mehr verlorn. Ipsa huiusce modi percipiens; altissima voce cantauit: Siheſt du sauwer? da schlag der Teuffel zu/ noch dann wil ich meinen Willen thun/ vnd solt es mich jmmer gereuwen. Pariter & ipse in recessu suo canendo inquit: Ich getrauw der Lieben nicht wol/ Ich getrauw der Lieben nicht wol/ sie hat mich gantz verlassen / dieweil ich kein Geld mehr han. Nescis insane Prouerbium illud Græcanicum: Nullam in fœmina esse fidem. Vnde Æsopus ille fabulator præcipit: Fœminæ nunquam arcana credideris. Infidum est enim genus fœminarum. Et vetus Prouerbium est: Nec mulieri nec gremio credi oportere, cum illa incerti & leuis animi sit. Et plerumque in gremio posita, cum in obliuionem venerunt exurgentium, procidant.

AMATOREM INQVIETVM, INstabilem, & ad omnia passionatum, nunc musicis, nunc choreis, quò amicæ placeat, in hora mille mutabilitatibus deditum. De quo sub nomine Galli in hac Vergilius.

IAm mihi per rupes videor lucosq; sonantes
Ire, libet Partho torquere Cydonia cornu
Spicula: tanquam hæc sit nostri medicina furoris:
Aut Deus ille malis hominum mitescere discat.

Quòd amor mulierum faciat hominem inquietũ & passionibus plenũ, perpulchrè ostendit Plautus in Mercatore, dicens: In amore hæc insunt: Cura, ægritudo, insomnium, ærumna, error, terror, fuga, inepta læticia, temeritas, excors immodestia, petulantia, cupiditas, maleuolentia, desidia, iniuria, inopia, cõtumelia, dispendium, multiloquium, pauciloquium. Et alludit Herman. Buschius dicens:

Nescio quid sit amor, quã vos malè perdit amãtes:
Flamma furens venis, morbus & error hebes,
Est leuitas, vulnus, dementia, cura, venenum,
Acre malum, languor, seruitiumq; nocens,
Fel, labor, anxietas, infamia, pœna, tyrannus,
Arcus & est telum, perpetuumq; iugum.

Qui amat, miserè, perditè, afflictumque formam fulgẽtem, mores & animum mutat, vt tandem carnis ardorem expleat. Cum id aliter non potest, suam mulieri fidem seseque coniugem dedit: hæc caro heus nimium carè emitur, parui momentuli voluptatem eandem iam multis doloribus reprehensam: cui iam omnis vita supplicium est. Tantò enim iam miserabilius simul viuere incipiunt, quantò ab inuicem minus liceat separari. Quid enim tristius est quam hos semper iungi debere, qui animo conuenire nõ possunt? Quid quoque durius, quam nunquam discordem socium, vel rectius hostem dixero, habere separatum? His vxor, vt claro quasi in speculo videtur, nihil boni nilque placiti factura est, nisi

nisi cũ ipsa morietur, vnde eius rei dolor exuendus, qui iam emendari nequit. Nã superi omnes, & si omnia consilia sua in vnum congesserint, non efficient, quod factum sit infectum, Nihil in iuuentutem cadit ipso amore delirius, nihil cæcius, nihil periculo plenius. Errat omnis amans atq; nil rectè operatur, & se & omnia nescit. Multos perdidit amor variisque languoribus afflixit.

BENEMERITA IN TRIBVS HOminum generibus iri peditum, quorum fœmineum genus haud infimum.

ESt, inquam, seruitium nocens & infructuosum, quod mulieri impenditur, secundum illud: Qui seruit puero, communi, vel mulieri, seruitium perdit. Sententia: Wer Kinder tragen sich thut fleissen / Dem seynd sie bald in die Schoß scheissen. Der sich dienstbar macht der Gemein / Dem wird sein Lohn etwan zu klein. Wer bösen Weibern dienen thut / ist als verlorn / spricht Muscatblut.

DE VOCALIBVS ET VOCAbulis vernacula lingua fantasticè exponendis.

QVòd amor mulierum faciat hominem bestiam insensatum, seipsum non cognoscentem, imò & porcum atq; subulcum, ex certa historia possum asseuerare, quæ talis est. Fuit qui-

dam amore deditus, & licet omnium literarum ignarus, ſicut alter Stilpho, ſcholas tamen regendas aſſumpſit, docens pueros, & omnia ex Iſidonio Germanico, in capit. de vocalibus, a, e, i, o, u.

Poſthac in Germania poſitiua. Panem, Brod. Caſeum, Käß. Vinum, Wein. Offam, ein Supp. Pyra, ein Byr. Lobium, ein Leib Brods. Et pluralirer, ein Apffelmuß. Obſonogarus, ein Einſenmeichel. Slem ſtirida, ein Haſenreff. Calceum, ein Schuch. Bracus, ein Bruch. Liripippius, ein Kapffenzipffel. Vilhelmus, ein Strohſack. Gladium, ein Schwert. Vilrincus, ein Panßer. Waitmurrus, ein Beer. Inops, heßlich. Stercus, ein Küſſin. Anus, ein Lächer. Fornax, ein Ofen. Fornicator, ein Ofenmacher. Biſzinckus, ein Ofengabel.

DE VOCABVLIS VERNACVLA linguæ fantaſticè exponendis.

DEinde docuit eos exponere orationes. Ad patrem, der Montag. Apud villam, ein Bauer an der Sonnen. Ante ædes, ein Bettler. Prope feneſtram, ein Schneiderknecht. Sine labore, ein Pfaffenknecht. Imperterritus, ein Landtsknecht. Inexpugnabilis, ein alt Weib. Ex quampluribus, ein Bettlers Mantel. Nugigerulus, ein Kuppler. Circa ſepem eſt æquiuocum: vno modo eſt mendicus, quærens pediculos, alio modo, iß Kühdreck. Glis ſimiliter eſt æquiuocum, iuxta illud Alexandri: Glis animal, glis terra tenax,

ra tenax, glis lappa vocatur. Glis animal significat, ein Spinferckel in einem Sack. Glis terra tenax, das ist ein Dreck. Glis lappa, ein Schuchplett.

DE CONIVGATIONE ET REGIMINE fantastico & abusiuo.

Docuit insuper eos cõiugare verba: Iuuo, as, are, aui, atum, est verbum regens datiuum. Supplico, as, are, cui, itum, regit accusatiuum. Frango, as, are, aui, atum. Liquo, as, are, aui, atum. Transfero, transferas, translare, translaui, translatum. Viuo, viui, vitzum. Voueo, voues, vouere, voxi, votzum. Indulgeo, indulges, indulgere, indulgui, indulsitum. Reperio, reperiui, &c.

DE LECTIONIBVS CHORI monstro pennato mirabilioribus.

Docuit eos legere lectiones in choro, & primò in Dominica LXX. Posuit Deus stellas in fermento cœli, vt lucerent super terram. De beata Maria Magdalena: quia turpitudinis suæ maculas aspexit, lauanda ad fontem misericordiæ cucurrit, conuiuantes non erubuit. De natiuitate Domini: Et ibant omnes, vt proficerentur figuli in ciuitatem suam. Et alibi: Nusquam in totum veteris instrumenti serie reperimus Angelos, qui tam sedulò apparuêre pistoribus cum luce apparuisse. De assumptione beatæ Mariæ Virginis: Ab initio & ante sæcula creata sum,

& vsque

& vsque ad futurum ſęculum non deſinaui. Item etiam de natiuitate eiuſdem: Phares autem genuit Eſrotz, ponebatur enim z pro m. Et iterum: Aram autem genuit Aminaclab, erat enim more Poëtico d productum. Et in die Paſchæ: Sicut eſtis aſini.

DE EXPOSITIONE COLLECTARUM plus iuſto monſtruoſa.

DOcuit & eos interpretari collectas, dicens: Aduertatis vos qui vultis ire ad ordos, ita eritis exponere collectas. Quæſumus omnipotens Deus, vt beatus Apoſtolus tuum pro nobis imploret auxilium, vt à noſtris reatibus abſoluti, à cunctis etiam periculis exuamur. Quæſumus, die wir ſeynd/ omnipotens Deus, Himmeliſcher Vatter/ vt, auff daß/ beatus Apoſtolus, S. Batt/ imploret, daß er beweyn/ pro nobis, vor vns/ tuum auxilium, dein Elend/ vt, auff daß/ abſoluti, ſo wir bezalt haben/ à noſtris reatibus, vnſern Schuldnern/ etiam exuamur, daß wir nicht außgezogen werden/ à noſtris periculis, von vnſern Kleidern vnd Läuſen.

DE MODO EPISTOLANDI Cancellariæ aſineitatis congruo.

TRadidit quoque eis modum epiſtolandi, & propoſuit eis ſæpe exemplar à ſe compoſitum, quod imitarentur. Inter cæteras autem ſuas epiſtolas, ſic vnam eis ad patriam recitauit, quam

ipſe

ipſe per ſe cuidam adoleſcenti miſiſſe gloriabatur. *Magiſter Petrus Zepffel, aliàs Hiltbrandi pro nunc didaſcalon in Eccleſia collegiato ſancti Syfridi Metenſi, diſcreti nec non ſcientifico iuuene Alexius de Mentz, amico maximiſſimè adamato.* Salutem meam apertam. Dilecte ſocie chariſſime, ego mitto te ſcire, quòd ego nuper inſteti pro vno gubernamine, & ex Dei gratia factus ſum ſcholirega Eccleſiæ collegiatæ ſancti Syfridi Metenſi, & benè ſto, quia habeo multum ſcholares, & paruus & magnus, pauperes cum diuitis, ego vellem quòd tu veneris apud nos, quia poſſes mecum multum prodeſſe, ego vellem ſingulariter reſpectum apud te habere, & vellem te diſcere caſualia & temporalia, & tu poſſes etiam à me docere facere verſos, quia incepſi nuperrimè tertiam pars Alexandri, & ſum à primum ibi diſtinxere pedes. Diſcipuli mei iam ſciunt fabricare verſos: Vnus heri apportat mihi vnum bonum, ſcilicet: O intemerata mons ſuper ſydera feruer. Item alter: Iorius ſtiſſus eſt presbyteri clepores. Item tertius vnum pulchrum epitaphium ad ſepulchrũ lapidem: Ioannes eſt mors, quod fecit mihi væ, orate pro ſibi, Deus haber ſuum anima. Sin autem non eſt luxurioſus, id eſt, liſtig/ ad verſos, ſed etiam ad proſos dictaminas, ego propoſui eis modum dictandi, ex quo ſtatim erũt facere epiſtolas. Cum hoc occupo me cum eis apud Oratoribus & Poëtis. Lexi enim huc vſque Vergilium ſuper Lucam, Ciceronem ſuper

Marcum,

Marcum, Quintilianum ſuper Ioannem, Plautum de beata Virgine, & Horatium de S. Catharina. Et lego eis multum bona circa impedimentas Alexandri, ſemper ſuper duos verſos viginti quatuor arguitur. Et modos ſignificandi Ioannis de Garlandria, in quibus mei diſcipuli multum creſcauerunt, ſic & tu poſſes in breui creſcare ſuper omnes ſocios tuus, etiamſi ſolueret eis collum eorum. Et eris ſcribere vnã pulchram literam ad auunculum tuum Dominum Ioannes Lappenhäuſer/ plebanus in Weitloch. Et eris ei perſuadere, quòd te mittat ſemel trahere ad vnam altam ſcholam, ſicut & ego ſtetii in Vniuerſitate Betſchwellenſi. Valete fœlicis. Datum raptum Baſileæ, ſecundo Kalend. Martialis. Anno Chriſto mille quadringẽto nongẽteſimo nono.

Item legit eis parua naturalia, & inter cætera pronunciauit eis ad pœnam: Sic aduertate, quòd vinum eſt triplicis natura. Prima facit bonũ ſanguis. Secundo facit corda lætia. Tertio proiicit ruſticus ad merdum.

CONFVTATIO IN LVDIMAgiſtros literarum ignaros.

SEd diceres, quare tam indoctum præceptorẽ puerorũ Canonici in ſuis ſcholis ſuſtinuerunt? Reſponſio: quia bonam habuit vocem, & pulchros flauosq, capillos, & ſciebat optimè ludere in lutinis, potuitq; canonicis & ſuis concubinis

binis facere solatia, in domo, in mensa, in camera, ante domum, scilicet hoffieren/ & præcipuè in carnispriuio in hospitum præsentia. Cæterùm gratus etiam fuit, & dilectus famulabus & concubinis canonicorum: quæ quidem concubinæ magnam habebant potestatem apud dominos suos, & poterant efficaciter intercedere pro aliquo ludimagistro, qui eis placuisset. De tali tantaque concubinarum autoritate audietis ex collaterali meo. Ille, inquam, rector scholarum, vt habent annales Basilienssium, deditus fuit amori mulierum, ideo etiam indoctus, vt auditum est. Cœpit amare puellam famulam pistoris, in S. Ioannis Gassen / quæ fuit virgo post quartum, frequenter nocte ad eam ascendit, per aceruos lignorum, quæ ante eius cubiculum copiosè fuerant collocata. Pistor qui & ipse oculos in famulam coniecerat, habuit enim vxorem vetulam & rugosam, considerabat nescio quos strepitus in domo fieri nocturnos, arripuit gladium, ad cameram famulæ properat: Rector scholarum vigilans, & metu plenus, non parui pendebat insultus pistoris, per valuam descendit, sequitur pistor, fugit ille, nec prorsus euadere se posse timens, in angulo & in acie domus ad haram, id est, ad stabulum porcorum introiuit, inter porcos se collocans: cum pistor anhelans sequeretur, & in diuerticulo neminem videret, & ipse quoque ad stabulum accessit indignabundus: quæritans, quisnam in stabulo latitaret?

Respon-

Respondit fatuus amator: Es ist niemand hie dann wir armen Säw. Pistor arbitratus legionem dæmonum (de qua in Euangelio Lucæ 8.) porcos suos intrasse, mox anxius domum reuertitur. Sic autem rector puerorum ex amatore porcus factus, cum porcis in stabulo porcorum porcinam vitam siniuit.

AMOREM TVRPEM, ODII, ſ. RAE, belli, postremo verò, quod omnium grauissimum, homicidii sæpiùs ministrare fomitem, de quo in hac Vergilius.

Perdidit horrendo Troiam Venus improba bello,
Et Lapithas bello perdis facche graui.

BAPTISTA QVOQVE MANTVANUS ita cecinit Ecloga prima.

Ludit amor sensus, oculos præstringit, & aufert
Libertatem animi, & mira nos fascinat arte.
Credo aliquis dæmon subiẽs præcordia flammam
Continet, & raptam tollit de cardine menti.
Nec Deus, vt perhibent, amor est, sed amator & error.

Et vt multa paucis comprehẽdam: Amor mulierum Deum offendit, Angelos contristat, dæmones lætificat, hominem excæcat, rationem eneruat, visum obnubilat, memoriam debilitat, fantasiam lacerat, marsupium euacuat, infamat, vilem

vilem, abiectum, & inconstantem facit, anxium & sollicitum omni tempore reddit, podagram, chiragram, erreticam & vertiginem generat. Amator mulierũ nihil honestũ, nihil diuinũ, nihil spirituale, sapidum aut dulce putat: & etiam sola caro, sola libido, sola prę sentia scorti ei iucũda est. Amator indeuotus est, gelidus est, aridus est, frigidus est, orare non potest, studere nõ potest, sacris intendere negligit, ecclesiam propter Deum non intrat, vt rem scilicet diuinam videat aut verbum Dei audiat, imò ingressus templum sermonis tempore, omnem populum bis, ter, quater circuit, si suam videre possit: sed est idolatra, idolatriam enim committit, quoniam idolum colit, propter idolum ad tẽpla festinat, ingressus oculos circumgirat, si fortè idolum suum videat, ingrediens, manens, & exiens, signum ei aliquod prę stat: non benè dormit, non benè comedit, comedens non nutritur sed corpus extenuat, irascitur, litigat, frequens bellum crebra pace concludit & vix vno momento in eodem proposito manet, incõstans, fluctuãs, rarò lætus, sæpè mœstus, semper varius, Vniformis, nunquã meretricum nefarias artes, & inenodabiles laqueos videt, Sirenum blanditias, & viscum malæ voluntatis non sentit, naufragium suum non percipit. Si quando atrociter minatur, iratus secum cogitat: Egone illam? quæ illum? quæ me? quæ non, sine modò, mori me malim, sentiet quàm vir sim. Hæc verba, vna mehercle falsa lachrymula (quam o-

culos terendo miserè vix vi expresserit) restinguet, & se vltrò accusabit, & dedit ei vltrò supplicium. Hoc sciebat Plautina anus in Asinaria, quæ tumidum & minacem adolescentem sic allocquitur: Fixus est hîc apud nos animus tuus clauo Cupidinis, remigio, veloque quantum poteris festina & fuge, quàm magis te in altum capescis, tam æstus te in portum referet. Amor anxia res est, credula, timida, sollicita, omnia circumspiciens, vana & secura formidans. Amor est fœda seruitus, & iniusta, moræ impatiens. Amans est suspicios us, est contentios us, est fantasticus: cum alij inter prandendum lætantur, noua referunt, scommata tractant, gaudent, delectantur, ipse solus animum habet apud meretriculam, in conuiuio se esse nescit, cogitat, meditatur, animo reuoluit suam amasiam, & arbitratur eam quoque iam sui esse memorem, quia gaudet gaudio imaginario, cùm iam forsitan ipsa sit in curia plebani, in stabulo equorum, in cella monachi, vbi alium habet cibum manducare. Amator cæcum habet iudicium, quoniam infidelem iudicat fidelem, deformem iudicat pulchram, fallacem iudicat veracem, fœtidam iudicat bene redolentem, stercoribus plenam iudicat reliquiis refertam, stercus & lutum iudicat esse margaritam vel balsamum. Iudicat esse sibi proprium, quod vult esse appellatiuæ qualitatis, id est, commune multorum. Amator meretricis hîc in terris quodammodo in inferno constitu-

tus

tus est, quoniam est in igne, quia amor ignis est, est in æstu, est in fletu, est in stridore, est in sudore, est in timore, est in angustiis, est in tenebris, est in suspiriis, est in miseriis, est in dolore sine remedio, est in vinculis sine solutione, est in mala & peruersa voluntate, est in auersione Dei, est in Lethæo fluuio infernali, quoniam maiestatis diuinæ, & omnium beneficiorum Iesu Christi oblitus est, est in Phlegethonte, quia in ardore iratum & cupiditatum, est in Acheronte, quoniam in tristitia, est in Cocyto, quoniam in luctu & lacrymis, est in Styge, quoniam in gurgite odiorum, ita vt cum Psalmista verè dicere possit: Circundederunt me dolores mortis, pericula inferni inuenerunt me. Tribulationem & dolorem inueni, & nomen Domini inuocaui, in quarta quinquagena Psalm. 119. Huiusmodi etiam miseria amatorum & conditiones, quas etiam amasiæ suæ eis ex cognominibus adscribunt, currendo per Alphabetum, vt, Aff/ Breymaul/ Clotz/ dist app. &c.

Cognoscant igitur amatores quales diligant, in quas suum amorem, corpus & substantiam, cum animarum periculo expendant. Hæc optimi & præstantissimi patres, propter nostros adolescentulos, & optimos ephebos adduxi, ne innocentem suam adolescentiam, ingenium, memoriam, vires animæ, vires corporis, pulchritudinem, ne dona Dei, patrimonium, sudores parentum,

rentum, nobile tempus, omnem laborem, omnẽ conatum ſuum tradant, ſubiiciant, offerant, dedant meretrici: quæ qualis ſit alphabeticæ literæ indicant ſecundum ordinem.

CONDITIONES MERETRICUM.

A *Anara eſt meretrix.*
B *Blaſphema, bibula.*
C *Captioſa, contentioſa.*
D *Doloſa.*
E *Effrons.*
F *Fallax, fœtida.*
G *Garrula.*
H *Habere parata, hircina.*
I *Impia, infidelis.*
L *Luxurioſa, laſcina.*
M *Mendoſa.*
N *Nugigerula.*
O *Obſtinata.*
P *Putrida, procax.*
Q *Queruloſa, quaterlochica.*
R *Rixoſa, rancida.*
S *Squalida, ſcabioſa, ſpurciſſima.*
T *Terribilis, truculenta.*
V *Vinolenta, venenata, venenoſa, veneſica.*
X *Chriſti & omnis honeſtatis inimica, à qua nos eripiat, qui noſtro amore dignus eſt in ſæcula ſæculorum, Amen.*

BIBLIOTHEK

OVI-

OVIDIVS DE FALLACIA scortorum.

Fallite fallentes, ex magna parte prophanum
Sunt genus, in laqueos quos posuere cadant.

MARTIALIS.

Crede ratem ventis, animum ne crede puellis.
Namq; est fœmineа tutior vnda fide.

AD ADOLESCENTES NVPTVros, ne ducant meretrices, ne seducantur, ex. c. de spon. & ma. inter opera. quoniam sunt plerunq; steriles, & à sacerdotio impediunt, & vix desueseunt id, quod assuetæ sunt.

TETRASTICHON.

Ne placeant turpes pietatis imagine tædæ,
Si bonus es, & vis ducere, duc similem,
Quid faciet meretrix, fallit quæ casta putatur,
Vina placent aliis, fex ne relicta tibi?

ITEM:

Semper habet lites alternaq; iurgia lectus
In quo nupta iacet.

ITEM NE DVCANT ETIAM virgines filias meretricum.

Lac dabit hæc scorti, quæ lac suxit meretricis.
Quo semel est imbuta recens seruabit odorem
Testa diu. Et,
Quod noua testa capit, inueterata sapit,

Der Hafen schmäckt gern nach der ersten Brüh.

SAPPHICVM HENDECASYLLABUM Ioan. Speyser ad libellum & eiusdem pios Lectores.

Molliter flammas Veneris libelle
Solue pugnacis celebrande amores:
Nescios scorti, celereſq́ dolos:
Noxia bella,
Callidi quicquid sceleris superbum
Euomit scortum duce te sacratæ
Dabitur vitæ: labor omnis illi
Improbus errat.
Et sacri si quos generis ministros
Inficis, multa nimiaq́ sorde,
Motus in cleros animo paterno
Dicere amatos.
Fortè suspectas tibi fabulosas
Censeas musas venerande nostras,
Clere traductas fuge suspicari
Fata per alma.
Anxius nullus dolor hicue liuor,
Sola sed dulcis animi voluptas,
Læta quàm pubes velut vna Phœbum
Florida poscit.
Te monet scortum rabidum libellus
Strictius querno decorare flabro
Indies: technas adimes superbas,
Incline lector.

BARBARA LEXIS SAMVELIS

ex monte rutilo, in discretos amatores, atque tacitos.

QVicunq; velit amare,
Weiber oder Jungfrauwen/
Magno in gaudio stare,
Der sol gar eben schauwen/
Vt fungatur prudentia,
Er möcht die Sach verderben/
Summa foret dementia,
Vnd köndt kein Lieb erwerben/
Quæ placeret, sed haberet
Gar grosse Reuw/ bey meiner Treuw/
Amans age cautè.
Istis audax in rebus sis,
Ein verzagter gar nicht schafft/
Amoris est maxima vis,
Der Narr hat sich villeicht verklafft/
Prudens dominatur astris,
Vnd kan bulen schöne Weib/
In vrbibus atq; castris,
Merck Bulhertz was ich dir schreib/
Sequere me, docebo te,
Daß du durch Kunst/ erwerbest Gunst/
Viuas quoq; lautè.
Sis in verbis moderatus,
Wo du bey den Weibern bist/
Eris virginibus gratus,
Deñ red wol zu aller Frist.
Nusquam dignus sit amore,

Der Weib vnd Hungfrauwen schendt
Virgineo pollens flore,
Sich gar spöttlich von im wendt/
Et dicet sic, Rach quis est hic?
Du grobes Rindt/hab dir den Grindt.
Simul ac pruritum.
Cùm gradiaris in via,
Vnd dir ein schön begegnet/
Dic virgo tunc salue pia,
Vor Klaffer biß gesegnet/
Citò recede ab ea.
Daß dich der Eyferer nicht sehl
Dic vale amica mea,
Daß dir nimmer Leyd geschehl
Plus deberem, si auderem,
Dir sprechen zu/ich hör daß du
Vnquam noscas ritum.
Tandem ipsa cogitabit,
Was hett er zu sagen mir:
Quis Deorum mihi dabit,
Daß er käm herwider schier?
Vt cor experirer eius,
Ob es in Lieb were entzündt/
Facerem profectò peius,
Ich sprich/dir sey alles vergündt/
Quodcunq; vis, cor meum sis,
Lebdu mit mir/als ich mit dir/
Hic in latitia.
Se tunc bene habebunt res,
So ist die Glock gegossen/

Tua corroborata ſpes,
Ich hab ſein offt genoſſen/
Iſtum adhuc amo ſexum,
Daß da Krantz vnd Schleyer tregt/
Tenet me ſibi connexum,
Mein Muht hab ich darauff gelegt/
Eas amo, ergo clamo.
Beut mir dein Mundt/ich würde geſundt/
Ex amicitia.
Quid obſecro iucundius,
Wenn ein Weibs bild wol geſchickt/
Amabit hæc profundius,
Da ſie auß iren Augen blickt/
Syderum inſtar ex polo,
Sie kan geben hohen Muht/
Si vixerit abſq; dolo,
Ich nem ſie für groſſes Gut/
Vultu læta, nuſquam ſpreta,
Dich zu ihr ſchmück/hart an dich drück/
Hinc ſume baſia.
Sunt & huic clinodia,
Stehn nicht weit von dem Hertzen/
Serua hæc in cuſtodia,
Mit inen iſt gut ſchertzen/
Effigies lætabunda,
Die warheit muß ich melden/
Vbera dura ac rotunda,
Die niemandt kan vergelten/
Iſta tange, ſed nec frange,
Ich ſag fürwar/dürch den Griff dar/

Gaudet amasia.

Paupercula prudens vita,
Daran ist gar kein Gewinn/
Diuitem venustam cita.
Es hat ein besundern Sinn/
Nam si conceperit illa,
Kan dich vnd das Kindt ernehren/
Misera autem ancilla,
Mag sich Hungers kaum erwehren/
Scortum caue, viuit praue,
Erwöhl ein zart/ die dein wart/

Conuiua fidelis.

In secreto rem hanc tene,
Geschicht dir guts/ schweig still darzu/
Sic vives vndiq; bene,
Vnd bhältst euch beyd in Rhu/
Qui vulgauerit amorem,
Ist aller der Weit ein spott/
Plures ducet in errorem,
Vor deiner Zung sey ein knot/
Sis discretus, semper latus.
Folg meiner Lehr/ gwinst Gut vnd Ehr/

Crede Samueli.

Ludovvicus Hohenwange/ capitibus de meretricum fide in Sacerdotes & plebeios summarium indidit.

FINIS.

DE FIDE CONCVBINARVM IN SACERDOTES, QVÆSTIO accessoria, causa ioci & vrbanitatis, in Quodlibeto Heydelbergensi determinata à Magistro Paulo Oleario Heydelbergensi.

FRANCOFORTI AD MOENVM,

M. D. XCIX.

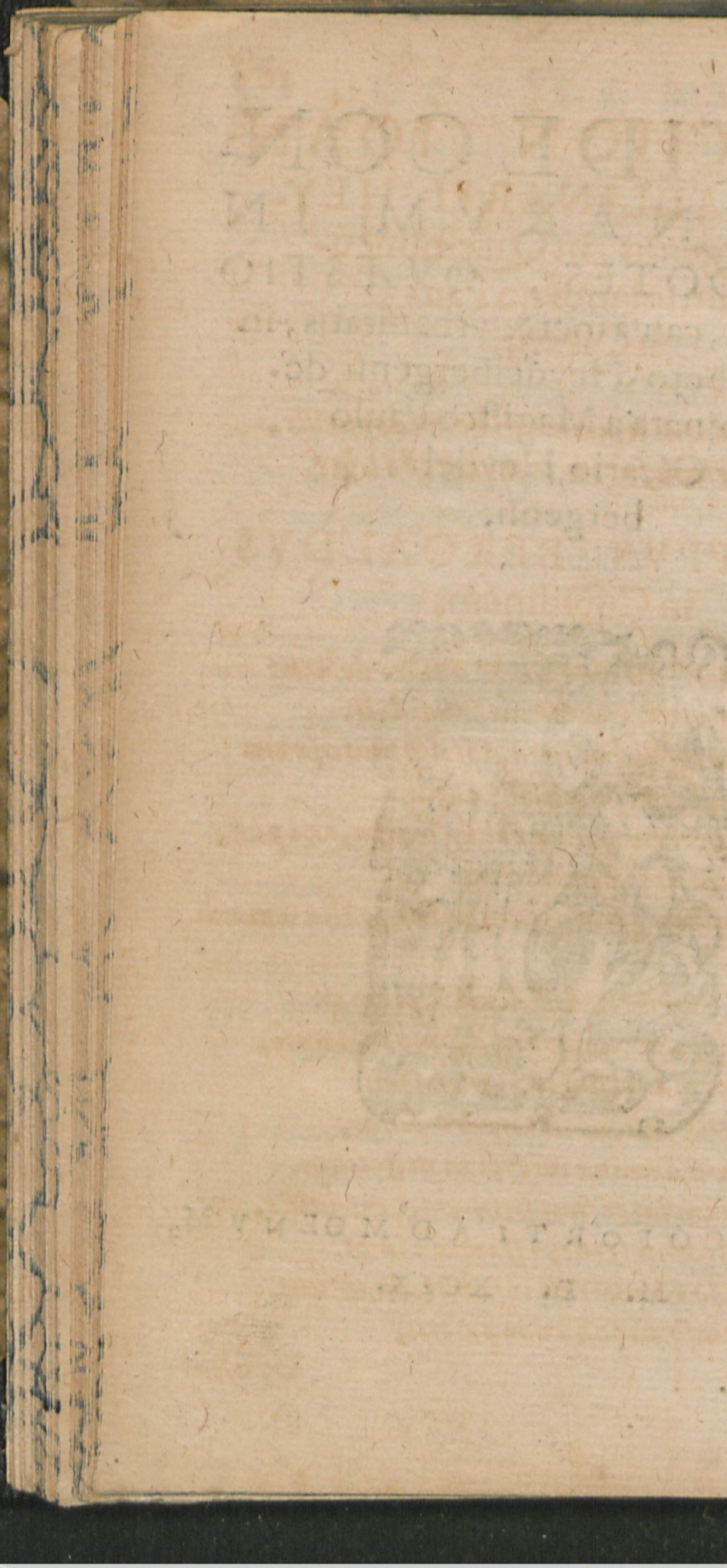

DISTICHON IOANNIS GALLINARII HEYDELBERGENSIS, in Quæstiunculam solatiosam Pauli Olcarij.

QVi sacris datus es, animum ne crede puellis,
Et scortum fugias, te monet iste liber.

PHILIPPVS BEROALDVS in Cupidinem.

PAnthia me docuit, qui sint in amore dolores:
Affectus, curæ, gaudia, damna, doli,
Nunc scio quas leges, quæ iura, aut dogmata sæuus
Iussit amor, scripsi singula & edidici.
Quæ spes, quíve timor, quod bellũ, fœdera, qua pax,
Inducíæ fiant atque inimicitiæ.
Nunc scio quanta gerat secum mens prælia amantûm
Quantaq; mobilitas dissidiumq; premat.
Hoc velit, hoc nolit: cupiat quod spreuerat antè,
Fluctuet, vt glauci fluctuat vnda sali.
Vt meus infœlix, alieno in corpore viuat,
Vtq; animus dominæ migret in hospitium.
Nunc scio quàm largi sunt fletus, vtq; medullis,
Ossibus & venis feruida flamma latet.
Vita ærumnosa est, mors est infamis amantum.
O fœlix quisquis talia non pateris,

O fœlix

O fœlix Veneri medium qui porrigis unguem;
Et rides arcus, ſpicula, tela, faces.

VIRGILIVS DE MVLIERVM mutabilitate & dolo.

EIa age rumpe moras: varium & mutabile ſemper Fœmina. Et,
Illa dolos dirumq; nephas in pectore verſat.
Vale qui ridiculoſe hæc legeris.

DE

DE FIDE CONCVBINARVM IN SACERDOTES, SVB EGREgio Magistro Ioanne Hilt Rotvveilensi, disputatore de Quolibet acutissimo.

TAnta est vestræ prudentiæ apud me autoritas, humanissime Domine Quodlibetarie, vt præceptis & mandatis vestris nullo pacto contradicere queam, quibus, vt quæstionem minus principalem à Baccalaureo quodã pridem mihi propositam determinarem, sum interpellatus, qui cum diuturno temporis cursu huius rei ambiguus extitisset, ex me quæsiuit, vnde ortum cœperit illud Prouerbium, quo hodie conuenientissimè vruntur Sacerdotum concubinæ: Dasch mein lieber Herr / Gelt dir bist mir lieb. Quanquam præfatus Baccalaureus hac de re nihil certi determinasset, ego tamen ei obtemperare volens, aliqua remotiora quàm breuissimè recitare curaui. Quare si minus decens, minus politum ornatumve quippiam in medium allaturus sum, non temeritati & immodestiæ, sed pristinæ huic laudabilissimæ consuetudini à plerisque iam pridem obseruatæ, quæ iocos & facietas hactenus admisit, impingere &

adsci-

adſcribere velitis rogo. Ad principale igitur inſtitutum deſcendens, hunc mihi finxi quæſtionis titulum.

ASININÆ AVRES (IN ID PERſij: *Auriculas aſini quis non habet?*) an concubinario ſacerdoti ſint imponendæ?

SAcerdoti, qui vexatur à ſua concubina, quàm & permittit in domo ſua, in omnibus rebus & negotiis dominari & gubernare, an non meritò aures aſininæ capiti ſuo retrò ſint imponendæ?

SACERDOTIS VOCABVLO *quomodo in his noſtris facetiis vtendum.*

PRo primo nota, quòd non loquor de hoc vocabulo, Sacerdos, vt eſt nomen vel terminus communis generis & tertiæ declinationis, ſed de re ipſa per hunc terminum ſignificata, & de viro ſacris initiato, ſiue ſit ruralis, plebanus, præmiſſarius, aut capellanus, ſiue vrbanus, canonicus, aut vicarius.

CONCVBINÆ DIFfinitio,

PRo ſecundo concubinam ſic diffinio: Concubina eſt vas omnium vitiorum, mulier ſine pudore, beſtia ſine honore appetẽs primos recubitus

bitus in menſa, primam ſedem in Eccleſia, primatum in balneo & in chorea, ſemper pigra, ſemper plena, rixoſa, criminoſa, ſcabioſa, omnibus odioſa, ſoli Cerbero chara, in fallaciis, tam in dictione quàm extra dictionem, optimè inſtituta.

DIFFINITIONIS SVPERIORIS comprobatio.

DIffinitio illa non interimenta, ſed bona exiſtit, cui bonæ diffinitionis conditiones neceſſariò accommodantur: præſens eſt huiuſmodi, ergo eſt bona. Et ſi eſſent huius definitionis differentiæ eſſentiales prẽter iam recenſitas, volumus eaſdem in hac particula, Vas omnium vitiorum, incluſum iri.

CONCVBINARIORVM CONDITIONES eſſe multiplices.

TErtiò animaduerto, diuerſas eſſe conditiones ſacerdotum concubinariorum. Quidam enim habent corda materna, vulgariter Mütterliche hertzen / quidam non habent. Primi quidem in duplici ſunt differentia: aliqui enim in ſola vita concubinæ, alij verò etiam poſt mortem. Qui in vita habent molles animos, Mütterliche Hertzen / ſunt qui totam rem domeſticam, omnem ſupellectilem, omnes fructus, omnia iumẽta, oues, boues, & vaccas vniuerſas, inſuper & pecora campi, volucres cœli, & piſces maris, omnem denique pecuniam, & cætera quæque concubinæ

ſuæ & eius probatæ perſpectæq; fidei offerunt, tradunt, credunt, & committunt, dicentes: Liebe Elß/ich getrauw dir Leib vñ Gut / dañ ich hab dich faſt lieb/dardurch magſt du meine Liebe woll ſpürē/ daß ich dir alle ding in dein Gewalt gebe. Quia vulneratum eſt cor meum, Canticorum 2. & 5. Et amore langueo, 1. Paralip. 27. Et neſcio, quòd tam miſer ſum, miſerabilis, pauper, cæcus & nudus. Apocaly. 34. Cui illa: Lieber Herr/ich hab euch auch lieb als mein eigen Ehr / vnd mein eigen Scham/ quia vſq; adeo cumularis honoribus & pudicitia eſt grauata, als ein Krebs mit Baumwollen: Sie hette dann ein bürde Strohs in dē Hindern geſtoſſen/daß ir die Ehren nach zoten. Nō dubiteris/ Ich wil euch getreuw ſein / will zu euwrem ding lugen/ beſſer dann alle euwere Freunde. Ecce videre quid iam feci, domus veſtra ſtetit ſicut horreum, als ein Scheuwer/quando ad vos primum intraui, iā eſt polita & ornata. Quia habuit in abſentia Domini quinq; antiquas diſtortas verulas, quæ purgauerāt vndiq; domū Dreck/Kerich / Spinwepp/&c. & ſolum ebiberūt Sacerdoti quindecim mēſuras vini. Cōſequenter illa, ecce videte quomodo vtenſilia veſtra, quę propè rubigine periiſſent, ollæ, patinæ, vrnæ, ſcutellę, lauacrū, cāthari, lucibuli, &c. quia cantharū habebat de media mēſura, & alium de octali, & paruū lucibulum, quo vtebatur dum luderet in alea: de quib. C. manecultellus. l. paucum habemus, Wir habē vns gar verthan. § Omnibus obligamur. & l. ſi nihil adeſt. ff. de

ff. de cessione bonorũ l. omnino. ff. de auro & argẽto ablegato §. Paupertatis. Ecce inquã quomodo vibrant, quomodo radiãt. Sehet wie glitzet der alt Schüsselkorb/die alten Hackmesser still. Ecce linteamina vestra quàm candida, quæ antequàm venirem erant immunda, & respersa materia prima. Disposuit autem concubina ignorante Sacerdote duas lotrices, quibus dedit vina, panes, rapas, pisa, lentes, lardum & farcimina. ff. de farciminibus. §. consuetudo est. Et ff. ad l. non sit cura. C. de his quę notantur infamia. l. non sumus. l. absente domino. §. melior. ff. de operis seruorũ. Vbi glossa. Alte Weiber beschorẽ seind deß Teuffels iaghorn. Tali pacto fit coniunctio sacerdotis & famulæ, concubinarij & concubinæ, inhonesti & inhonestæ, in charitate non ficta. O quàm cæcus amor, Ach wie grosse Lieb / O du elender Holderlein. Et si quandoque incidunt inter eos lites & bella, quia fortè Sacerdos incipit esse de via antiquorum, vulgariter: Er ist der alten Welt/daß ins die Hosen lumlen/wie einem Jacobs Bruder/vnd schlottert im das Hirn/wie siedendt Erbsen in einẽ Hafen / & concubina credit se adhuc esse de via Modernorum, id est, iuniorum, adeò vt de verbis veniatur ad verbera, ipsa post solũ afflatum aeris à manu, qua eam fuit percussurus, tanquam acriter percussa, incipit querulari & eiulari, & sputo vel aqua maxillas circa oculos humectare. Bonus ille Sacerdos, der gut fromm Ehrbar Herr / habens cor matris, ein Mütterlich Hertz / mox se

ad latus eius applicat, & cum ea plorat, dicens: Schweig liebe Elß/es sol nimmer geschehen/ &abstergit lachrymas ab oculis eius, & eas nonnunquam lingua sua sugit vel lingit, dicens, se id facere ex pœnitentia, & ex magna charitate, ita vt verificetur illud Apocalyp. 3. dimidiatoque capitulo. Et iam nō erit amplius neque luctus neq; clamor, sed nec vllus dolor, quoniam priora trāsierunt. Moxilla: Pfaff nein/mir nit also/meinst dir daß ich dir das vbersehe/wilt du daß ich bey dir bleibe/so must du mir in diser nechsten Meß einen Lündischē Rock kauffen. Dan ich höre sagē/das Thuch werd fast wolfeil/oder ein Arlesen Mantel/ oder ein vierfachen Schleyr/nicht mehr dañ für sechs Gülden. Et tantum de his, qui in vita materono afficiuntur affectu ad concubinas.

PHILIPPI BEROALDI DIRÆ in maledicam.

Hæc si fœcundum concusserit improba pectus,
Fuderit & virus vipera Lethiferum:
Nulla fides, nec pax, nulla est concordia, nec ius
Nullus amor veteres inter amicitias.
Oderit Æacidem Patroclus, Castora Pollux,
Ogygiden Tydeus, Thesea Pirithous.
Nec Pithian Damon, Piladem nec amabit Orestes,
Nec Siculi fratres pectora fida gerent.
Fraudum mille modos, artes quoq; mille nocendi
Hæc habet, & linguam vibrat in excidium.

DE

DE CONCVBINARIIS POST mortem etiam (quod stultissimum est) in Gredam suam damnabiliter affectis.

VIRGILIO IN HÆC ITEM dissuadente.

Non hoc ista sibi tempus spectacula poscit,
Maior agit Deus atq; opera ad maiora remittit,
Cur tibi diuum effigies templaq; tueri?

SVnt verò alij, qui etiam in morte maternaliter suis concubinis afficiũtur, de quorum numero fuit quidam ruralis Sacerdos consecutus famulam, quæ olim indulgentiarũ gratia visitauerat omnes cellas fratrum mendicantiũ in Basilea, quæ postea fuit hospita mulierum, non virorum, in foro lignorũ & equorũ, Auff dem Holtzmarckt vnd Roßmarckt in Spira, & in platea vaccarum, In der Kühgassen in Vvormatia. Et lotrix trium bursarum in Heydelberga, super quam nullus requieuit, nisi centum quadraginta quatuor millia. Et in Apocal. duodecim millia signati. In Respõsorio, Omnes gentes, cum Psalmo, Laudate eam omnes gentes, monachi, clerici & studentes. In Donato, septuaginta octo, vel paulò plus. Et in symbolo, Quicunque vult, quia casta est, quam nemo rogauit. Et in penultima eiusdẽ parte, Reliqui penè omnes, quæ erat von dem grossen Geschlecht Hurenvñ Bubẽ/ cognomine optimè me-

krito eſin Heerhur appellata 33. diſt. vidua, ſuper verbo meretrix. 45. diſt. diſciplina. Illa inquã præfati Sacerdotis cõcubina poſt aliquot annos apud eũ eſt mortua: requieſcat in pice. Tunc vox in Rhama audita eſt, ploratus & vlulatus, & noluit bonus ille Sacerdos conſolari, quoniam nõ eſt amplius viſa ſuper terram Elſa ſua dilecta, die hübſche Gaffelſtirn/ cuius Epithaphium eſt.

Hoc iacet ingenuæ formæ Elſa ſepulchro:
Grata fuit Elſa maneculteilo ſemper.
Quæ dum vixit, in rufa tunica ixit.
In rufa tunica, Deus habet ſuum anima.
Qui orat pro ſecum debes comedere mecum:
Et ſi ſunt is mille, omnes oratis pro ille, Amen.

Et tãtum de Sacerdotibus, qui maternum affectum gerunt in fœdas meretrices in vita & in morte, iuxta illud Eſaiæ ante principium: Nunquid obliuiſci poteſt Sacerdos concubinam ſuã, vt non miſereatur corti vteri ſui. Et reliqua.

DE CONCVBINARIIS ORDINE tertiis, materno amore minimè affectis, turpi, vt meruere, meretriceo vocabulo, Gredam ſuam inſignientibus.

NVnc de Sacerdotibus, qui non habent vſque adeò molles & effœminatos animos, ſcilicet Mütterliche hertzen / quales fuit quidam Canonicus Herbipolenſ. cuius concubina balneũ intrãs, audiuit cæteras Canonicorum famulas ex cognomi-

gnominib. & familiis dominorum ſuorũ appellari (verbi gratia) cum exituræ eſſent balneo clamabat lotrix pedum, aut fricatrix poſteriorum: Langet meiner Frauwen von Schwartzenwaldt ein Thuch. Et iterum: Langet meiner Frauwẽ vom Finſternloch ein Thuch. Et rurſus Langet meiner Frauwen von Weitingẽ ein Thuch. Canonici verò illius, qui de Grunbach erat, concubina nominabatur ſola nomine ſuo Dorothea, neque adiectum fuit, Mein Fraw von Grunbach / venit domum, flet, lacrymatur, plangit, ſpretam ſe dicit, ſeſe à domino ſuo nequaquam diligi cõqueritur. Is cauſam inueſtigat. Reſpondit illa: Ecce iam in balneo omnes meæ profeſſionis mulieres, Pfaffen Källerin vnd Thumbherrn Frauwen/ Ehrbar geſchlecht/ à Dominorũ ſuorũ cognominib. meruerunt appellari, his auribus enim audiui: Langet meiner Frauwẽ von Schwartzen waldt ein Thuch. Langet meiner Frawẽ vom Finſternloch ein Thuch/ vnd / Langet meiner Frauwin von Weitingen ein Thuch. Ego autem ſola ſicut ſcabellum pedũ veſtrorũ Dorothea vocata ſum. Reſpõdit Canonicus, quia cor matris nõ habebat, Sõder er hett ein Manns Hertz: O beſtia: interrupit illa è veſtigio: O freylich bin ich die beſte/ wöllet irs anderß glaubẽ. Proſequitur Canonicus. Ecce bona Dorothea, mater adhuc ſupſtes eſt, quæ vulgò Grunbachin appellatur, ſi tu in hoc cognomine cum ea cõcurreres, fieret cõfuſũ chaos: aut enim tu p matre aut mater p cõcubina mea apud ignaros poſſet diiu-

dicari. Verum ne te omnino defraudem, reſtant adhuc alia duo cognomina, ſum enim Archidiaconus, inde vocor ein Lands Richter. Sum & Archipresbyter, vnde vocor ein Ertzprieſter. Optionem habeas eligendi, quodvis è duobus, vt aut appelleris à primo, ein Landshur / aut à ſecundo, ein Ertzhur. Et tãtum de his qui materno in concubinas non afficiuntur affectu.

DE CONCVBINARIIS CVM HONeſtate (vt apud ipſos eſt) deck dich Gred *tenentibus.*

PRæterea conſiderandum, quia quidam putãt ſe habere poſſe cũ honeſtate concubinas: Dicit enim lex, Qui habet vnam concubinam, caſtè viuit: Infortiati in ſexta parte decreti: imò etiam nonnulli ſecũdum canones præcipuè in illis diœceſibus, in quibus annuatim data fuerit collecta, aut ſubſidium charitatiuũ, vulgariter der Milchpfenning/ vnd Kindszehend. Num & nobis licebit abſque formidine de oppoſito cohabitare concubinæ, vnde nuper vbi ab Epiſcopo in totũ clerũ collecta impoſita fuiſſet, ſuus vicarius, ſuus officialis, ſuus Frißgarauß/ (dico fiſcalis) circumibant per vicos & plateas, ciuitates & caſtella colligentes den Milchpfenning / vnd Kindszehendt/ venerunt ad quendam pluralẽ in beneficiis, quẽ arbitrati ſunt, ad minus duas habere concubinas, vt vna infirmitatis aut puerperij tempore aliam releuaret. Ipſe autem continuam concubinam ſecum

ſecum nõ habebat, dann er behalff ſich mit der Co-
derey/hoc eſt, mit deß Glöckners Tochter. Ad quẽ
fiſcalis: Da Epiſcopo collectam. Sacerdos, quare?
Frißgarauß/(dico fiſcalis) propter concubinam.
Sacerdos, nullam habeo, neque vnquam habui.
Frißgarauß (dico Fiſcalis) ſi non habes, diſpone
tibi vnam, quoniam epiſcopus vult habere pecu-
niam, & ego etiam partem meã: cum tot habeas
beneficia, poſſes vel nobilem educare. Talis fuit
quædam in Wiltbaden/apportans epulas ad mẽ-
ſam, dicens: Benedicite. Reſpõdit quidam, Gnad
Herr/quia putabat virum eſſe locutum. At illa:
Gnad Frauw weit dahinden. Tum ille verſo vul-
tu ad culum, hic os prępone, & inuenies ein Mor-
genſupp/quia prædeſtinatum eſt hoc ab antiquo,
ſicut & alia ab æterno præordinata ſunt, quòd ſci
licet in Euangelium tranſlata ſunt nomina nobi-
lium meretricum, & publicanorum: vt Engel. Ibi
Lucæ 59. Euge ſerue bone. Et Peter Beltz/Marc.
93. in Beelzebub. E Heckin Ioannis 103. ibi hæc
in Bethania facta ſunt, t ſte Vergilio: Itur in an-
tiquam ſyluã. Et in nocte Paſchali, Wen ſucht ihr
hie/ir beſchlepten Frauwẽ? ein alte Hur/mit einem
Auge. Et mox reſponſum eſt, nõ eſt hic, quoniam
concubina ſubtraxit pecunias, vinum exhauſit,
frumenta aſportari fecit, ſupellectilia in ſuam ci-
ſtã in alia domo ſitã recõdidit. Vix ein altẽ Schüſ-
ſelkorb/Hackmeſſerſtill/ Bonẽſtroh/ Spönſpreu-
wer/ Aſchen/ Spindelkorb/ Rips/ Raps/ Keſſel-
rinck/ Federwiſch/ Beſem/ Schaffthäw/ Rüben-

schnitz/öpffelschnitz/Nußlaub/Schmer/ Schnur/ Finck/Feder/Abbrech/ Eyerschal/ Spulpletz/ Federn von dem Hünern/sed non von Gänsen/ post se dereliquit, vt in authent. vetularum informantium & seducentium iuuenculas, folio lacerato, spario nigro. ff. zwischen Pfingsten vñ Eßlingē/da der Weg vber die Weiden hangt/§. da das Teutsch anfacht. Col. post duodecimam & dimidiam, Als Kulman sagt/Ich hab anderhalb Mutter/ &c.

PHILIPPI BEROALDI CVPIDO.

Subdolus, impostor, mendax, truculentus & asper
Blanditiis pollens fraudibus atq; dolis.
Hic domitat pecudes, pisces, insecta, feras q;
Monticulas Faunos, syluicolas q; Deos.
Hîc mortale genus phareira succinctus, & arcu
Sic face debellat cœlicoles q; Deos.
Pocula dat dulci circumlita melle: sed intus
Felgerit, & largam fundit amaritiem.
Principio iuuat, & mentes demulcet amantum,
Mox ferus exagitat despoliat q; rapax.
Diuitias lacerat, cum damno dedecus affert,
Emollit mentes, ludificat q; ferox,
Distrahit, exanimat, cruciat, versat q; rotat q;,
Carnificis q; trucis fungitur officio.
Improbe amor quantis mortalia corda fatigas
Curis, & quantis sæpè cupidinibus?

Doctrinæ experimẽtales ab inueteratis dierũ malorum, iunioribus meretricibus de damno sacerdotib. inferendo datæ. Da die võ Noppenheint

gen

gen Alten sind kommen / iuuenes informando ad decipiendos & spoliandos Sacerdotes.

FIDES CONCVBINÆ IN Sacerdotem prima.

PRima doctrina. Heiß dir dē Pfaffen vil Flachß bestellen / & facias tibi spinnen per alias mulieres, & cùm portant decem Streng / clàm reserua nouem, & da Sacerdoti Friburgēsi vnam pro decima. Tu autē quæ tibi nēr, satisfacias, de vino, de panibus, de carnib. & farciminib. Sacerdotis. Extra: de muliere petulāte. l. infunde. §. repletæ sunt omnes, Die Huren seyn all voll. C. in conuiuiis. ff. de farciminibus & mero collatione quotidiana. Trag auch Eyer auß in dem Spūlicht wenn dir der Pfaff zu nahe darauff sihet. vt ff. de furto. l. meretrix. C. qui alieni iuris sunt. §. Fryberger. Et ff. de dam. da. cap. semper.

FIDES CONCVBINÆ IN Sacerdotem secunda.

SEcunda doctrina. Quando Sacerdoti pulsatur ad primā & ad vesperas, tunc fingas tibi pulsatum esse ad suam cellam vinariam, vnd trinck daß du bawfällig werdest in der Vernunfft. So du daß wilt kochē / so schlägst du ein Feuwer daß dir die funcken zu dem Halß auß stieben. Reuenīēte verò Sacerdote, dicte extasim passā esse, sag du seyest drey Stiegē abgefallē / daß dir dein Nachbaur Cuntz das Maul mit einem Hufeisen auff hab gebrochen.

FIDES CONCVBINÆ IN Sacerdotem tertia.

TErtia doctrina. Si bonus tuus sacerdos, ô gut einfeltig Bretspieler/habet famulum 18. annorum, pincernã aut cellarium, benè sentias cum eodẽ, vt tibi ollas det vini plenas, quas secretè in coquina sitas habeas. l. caupo. §. merum. & l. Bacchus. ff. de potatoribus, & potatricibus. Sein aber die Zapffen abgeschlagen / tunc perfora mit einem kleinen Börlein zwischen den Reiffen: si terebello cares, so sauff oben auß dem Punten mit einẽ Strohalm/oder häncke einen saubern Schleyer zu dem Punten ein/ vñ truck es darnach auß in ein Kübel/du bist darumb kein Zauberin.

FIDES CONCVBINÆ IN Sacerdotum quarta.

QVarta doctrina. Habeas arcam siue cistam in alia domo, ad quam nõnunquam asportes farcimina, gut Leberwurst/ Bratwurst/ & si qua sunt similia, pannos, mensale, mappas, scutellas, cantharos, lucibulos &c. insti. de vsucap. §. furtiuè, & facias tibi amicos de Mammona iniquitatis, vt cùm sacerdos tuus defecerit, recipiant te in sua conuenticula, satis inhonesta. ff. de collegiis illicitis. l. ebrietas. §. semper est. Et vt implean-

tur scripturæ Marcolphi: Auff einem vollen Bauch/ stehet ein frö-

lich Haupt.

FI-

FIDES CONCVBINÆ IN Sacerdotem quinta.

QVinta doctrina. Lug daß du dem Pfaffen in das Hertz kommest/komest du im in das hertz/ du kommest im auch in den Seckel/ da der Same inn leit/ da man die Leut mit bezalt/ so nim Gülden vnd Gelt/ was du findest. C. de non nũ. pec. l. marsupium. & ff. de frigi. & male fi. im Säckel/ daß die Hundt an ihn seichen.

FIDES CONCVBINÆ IN Sacerdotem sexta.

SExta doctrina. Hüte dich vor den Pfaffen / die mit kleinen Pfründen groß Gelt samlen / die sind kein Frauwen Mann/ vnnd haben nicht Müterliche Hertzen / de quorum numero sunt auari & parci Sacerdotes, vnam recreationem semel habentes, das sind die freyen Schlemmer/ die auff ein mal ein Octal Weins / vnnd ein Hellerweck verprassen / Dicentes: Wir haben feindtlich geprasset / nur auff den Bäncken / vnnd reckten die Füß zum Fenster auß / also voll waren wir. Das sind die freyen Pfaffen / die in einem gantzen Jar ihren nechsten Nachbauwern nit zu einem Trunck Weins dürffen laden. Quorum scilicet Sacerdotum colleria, birreta, caputia in marginibus sudoribus sunt contexta, tunicæ verò & pallia ab ante cibi & vini defluxu apparent defœdata, Haben wie iener Schultheiß ein Weinstraß fornen am Wammeß.

FIDES CONCVBINÆ IN sacerdotem septima.

SEptima & vltima doctrina. Treñ dem Pfaffen sein Futer auß dem Rock/es sey Beltz oder Arleß/vnd mache dir ein Vnderrock darauß. Auß seinem Kappenzipffel mache ein Brustthuch/ vnd verrede den tollen Fantasten / er habe in auff der Kirchweyhe vergessen / ex ebrietate. C. dignū duximus. Sie waren all vol. §. in dedicatione. Item/ zertreñ im sein Chorrock/ vñ mache dir ein Hembd darauß/ & cùm ille incipit succensere, tu mox respondе: Ematis mihi linum, ich wil euch bald ein newen haben gespunnen/ich thet es darvmb / daß ir ein newen Chorrock vberkommet : O weh deß Chorrocks / quod ex vinis Sacerdotis per manus aliarum meretricum netur, & in septimum vsque annum emerer ein gantzen Schamlot/ein Scharlach/ein Sammatin Schaube / ein Carmesin / oder ein Seiden Talar.

ADDITIO SIVE POSTILLA ad præfactas doctrinas.

Wann du in eines Pfaffen Hauß geheſt/ehe du ohn schaden darauß scheidest/so mache die Schuch vnden naß / vnd trage zum minsten Aschen an den Solen herauß.

CONCVBINÆ CVM RVSTICO

in hac conducto (sacerdote cruciatam agente) rurale conuiuium, ab ea in id vulgare irrisio: Herr Engers geht ihr mit den Creutzen/ *vbi plorandum vobis*, vnd singet nicht?

Has

HAs doctrinas quædam cõcubina se bene didicisse putans, cùm sacerdos suus in diebus rogationum cum reliquiis, vulgariter mit den Creutzen/profecturus esset, gauisa de Domini sui absentia, vocauit rusticum quẽdam quadratum, fortem, potentem & armatum, licet non esset de partibus Suitensium: mox fidelis illa famula viginti sex oua & dimidium, secundum dictũ Kulman in Schnerßheim/in patellam butyri plenam incussit, & vasculum septem mensuras vini continens cum dimidio octali, & faciens ipsa magnũ haustum cum eructatione veri bi non boni, cœlũ aspiciens, dixit: Hehe/das heisset geschlabutzt / gelt ich geb dirs/laß bausen/ laß bausen/so trincken wir auß Krausen/fressen vñ sauffen/es ist Pfaffen gut. Superueniente mox ex insperato Sacerdote, ancilla paululum stupefacta: Ey Herr Enders / ich meinet ihr gienget mit den Creutzen. Ad hæc Sacerdos iratus, dixit: Wie Hur/ich mein es sey dir vber dein posteriora gangen? At illa: Non per Deum, ipse solum voluit accendere lumen in mea gukina.

CONCVBINÆ A SACERDOTE alieno deprehensæ in concubitu, in Canonicum Vvormatiens. & in eius conuiuas scandalosum responsum.

COncordat lex, cuius casus est Doctor quidã. Prælatus nobilis, habens hospites in mẽsa iam residentes, & sumpto primo cibo expectabat

bat

bat ſecundum à famula depromi & afferri, cum famula diu differret, impatiẽs moræ Prælatus feſtinauit ad coquinam, apprehenditque quendam adoleſcentem in foro cum ancilla, ne dicam ſuprà. Cui dixit: Was iſt das: Fahr ſchön lieber Geſell/ſchon mir der Häfen/denn ich hab erbar Gäſt drinnen ſitzen. Reſpondit raſor: Mein lieber Herr/ich hab die Füß hie niden. ff. de ſtupro. l. meretricum. §. fidelia.

CONCVBINÆ IN ALIENO DEprehenſæ concubitu, Alexandrina (neſcitur vbi edocta) ſecundum allegata reſponſio.

ET alia quædam nomine Taratantara olim hic habitãs in valle frigida, vulgariter in dem kalten Thal / poſtea verò fidelis famula (more ſolito) præmiſſarij in Naßloch villula, deprehenſa eſt per Dominum, quoniam amplexata fuit à plebano benedictionis cauſa, proficiat eis in æternum: Laß ſie es Gott an der Seelen genieſſen. Dominus poſtquàm vidit, cœpit pauere, tædere, contriſtari, ſudare ac contremiſcere, ac ſi febrem tertianam patereretur, & irruit in eam his verbis: Was fahreſt du an/du alter heßlicher Teuffel: Quę mox reſpondit: Hanc olim pulchram veteres dixêre figuram. Tunc ſcilicet, Ehe ich ward ein Badermagdt/durch all Burſen vnd Marſtäll geiagt/ vnd in die Silberkammer/da die Zäum vnd Satel inn hangen.

CONCVBINÆ IN SACERDOTEM Spirensem, propter eandem beneficio priuatum, condigna derisio.

EIusdem generis etiam fuit concubina Sacerdotis & plebani in Episcopatu Spirensi, quẽ sæpè exhortabatur Clemens Episcopus, vt eam abiiceret: illo differente cùm quæreretur, quando nam bestiam illam esset expulsurus? Respondit: Quando cœli mouendi sunt & terra. Episcopus contemptum se videns, per censuras compellere eum sacerdotem quæsiuit, nec profuit monitio, neque citatio, neque aggrauatio, neque reaggrauatio, neque suspensio, neque interdictum, tandem ad priuationem processum est. Confert Episcopus beneficium sacerdoti bono, qui non in scortis, sed in libris delectabatur: mane legebat Psalmos, & rem diuinam faciebat: Post meridiem lectitabat Franciscum Petrarcham de vita solitaria, Decretum, historias Bibliæ, homelias Doctorum. Nonnunquam etiam pro voluptate, & nihilominus pro vtilitate sua Vergilium in Georgicis, tractantem de cultu agrorum, de vinetis & vineis, de cultu pecorum, & de apibus. Oblectabat se quoque in Catone & Varrone de re rustica, in Palladio de agricultura, & in Ioanne Gerson de cœlibatu, & in aliis deuotis & vtilibus opusculis. In Lucio Columella, in Cicerone, & in Oratoribus atque Poëtis, præcipuè Christianis, quos neque diuus Hieronymus, neque sapientissimus Augustinus

spreuit aut despexit. Ille, inquam, Sacerdos cùm ad locum beneficij tres transtulisset, alter priuatus ad Athesim se parat, vulgariter, auff die Etsch/ res suas colligens in vnam sarcinam, vulgariter, in ein Bundt vnd Reff/ fuerat enim antiquus Bachans. Cùm iam accinctus esset itineri, accersiuit famulam, quam non dubitabat secum abituram. At illa: Patscha Pfaff/ modestis gestibus, vt mos est mererricum, die Zungen herauß gestreckt/ Eselsohren hinden auffgesetzt/ vnd ein Schnall daran geschlagen/ Patscha Pfaff/ da du ein Pfründ hattest/ da war ich gern bey dir/ ich sehe dich nimmer an. Tum ille: Wauffen/ wauffen/ Sueuicè, Mordenjo/ mordenjo/ Rhenensium voce: & Ceter/ ceter/ Erphordiensium idiomate, heu me miserum. Psal. 200. Væ, væ. Apocalyp. 80. Ipsa autem nihil omnino miserta miserrimi sacerdotis, sed sicut tigris, lamia, leæna, vrsa, lupa, crocodilus inexorabilis, facto sono cum digitis, denudata ostendit ei posteriora, his verbis: Grüß mir den alten Affen zu Heydelberg/ vnd den Koraffen zu Straßburg. Sciebat enim ipsa alia multa refugia & diuerticula, quia Mus miser est antro, qui solum clauditur vno. Sententia: Es wird keine vmb eines Manns willen zur Huren/ je mehr je besser. Ipsa enim fuit nota, familiariterque coniuncta tribus pastoribus in villis circumiacentibus, multisque stationariis & monachis terminariis, vulgariter de Rollbrüdern/ in terminis illis caseos, nuces, farcimina, lardumq; colligẽtibus.

CON-

CONCLVSIO RESPONSIALIS:
Sacerdotem concubinarium asininis auribus & ficubus dignum.

COnclusio responsiua: Sacerdos concubinarius, qui permittit cõcubinam suam dominari (vt tactum est) non solum auribus asini est dignus, sed etiam eius ficubus, vulgariter Esels Feigen / quales Fridericus Barbarossa Mediolanensibus ciuibus dedit manducandas, propter contumeliam Imperatrici coniugi suæ illatam.

FINIS ANTEA DICTORVM
propter quæ hæc legenda in medium data sint: Nam vt apud Comicum est,

Hæc quicunque leget sic puto cautus erit.

HÆc sunt eximie Domine Quodlibetarie; quæ placuit ad hanc minus principalem quæstiunculam adducere, propter nostros iuuenes, vt fugiant dolosas meretrices, & vt tandem facti sacerdotes, ex dominis non efficiantur serui & captiui, fabula vulgi, & mancipia diaboli. Etiam hæc recensui propter rempublicam, & propter meam priuatam vtilitatem ad captandam concubinarum beneuolentiam, vt si quando in ædes Sacerdotum introiero, ipsis satis indeuorè legentibus missam, famulæ parent mihi pinguem offam, & ministrent dulcia pocula poculorum, Amend. Dixi.

DISTICHON.

Damon non potuit clero mala fundere plura,
Quàm quòd ei tribuit famulos omni sine cura.

BAPTISTA MANTVANVS.

FOemineum seruile genus, crudele, superbum,
Lege, modo, ratione caret, confinia recti
Negligit, extremis gaudet, facit omnia voto
Præcipiti, vel lenta iacet, vel concita currit
Fœmina, semper hyems, atque intractabile frigus,
Aut canis ardentes contristat sydere terras,
Temperiem nunquam, nunquam mediocria curat.
Vel te ardenter amat, vel te capitaliter odit.
Si grauis est, mœret toruo nimis hernica vultu,
Si studeat comis fieri, grauitate remissa,
Fit leuis, erumpit blando lasciuia risu,
Et Lepor in molli radiat meretricens ore,
Flet, ridet, sapit, insanit, formidat & audet,
Vult, non vult, secumq; sibi contraria pugnat,
Mobilis, inconstans, vaga, garrula, vana, bilinguis
Imperiosa, minax, indignabunda, cruenta,
Improba, auara, rapax, querula, inuida, credula mendax.
Impatiens, onerosa, bibax, temeraria, mordax
Ambitiosa, leuis, maga, lena, superstitiosa,
Desidiosa, vorax, ganea studiosa, palatum
Docta, salax, petulans, & dedita mollitiei,
Dedita blanditiis, curandæ dedita formæ,
Iræ odiiq; tenax, in idonea tempora differt,
Vlciscendi animos, infida, ingrata, maligna,

Impetuosa

Impetuosa, audax, fera, litigiosa, rebellis.
Exprobrat, excusat tragica sua crimina voce,
Murmurat, accendit rixas, nil fœdera pendit.
Ridet amicitias, curat sua commoda tantum,
Ludit, adulatur, defert, sale mordet amaro.
Seminat in vulgus nugax, auditaq́ lingua
Auget, & ex humili tumulo producit Olympum,
Dissimulat, simulat, doctissima fingere causas
Ordiriq́ dolos fraudiq́ accommodat ora,
Ora omnes facili casus imitantia motu.
Non potes insidias euadere, non potes astum
Vincere, tantæ artes, solertia tanta nocendi.
Et quanquam videas oculis præsentibus, audes
Excusare nefas, potis est eludere sensus
Sedulitate animi, nihil est quod credere possis,
Et nihil est, quod non, si vult, te credere cogat.
His facient exempla fidem, &c.

ALIVD.

Cum factor rerum priuaret semina clerum,
Ad Satanæ votum successit turba nepotum.
So wir schon ledig seyn von Kinden/
Bescheist vns der Teuffel erst mit Freunden.
Sprechen die alten Pfaffenhuren.
Quem non decepit ars mulierum?

CAVETE ÔBONI SOCII.

Was ein Pfaff vnd Wolff thut heissen/
Das thut gar selten guts sich fleissen.
Hüt dich Töchterlein ich komm.

Wilt du dein Hauß behalten sauber/
Hüt dich vor Pfaffen/Mönch vnd Tauben.
Alt Affen/ jung Pfaffen/ dazu wilt Beeren/
Soll niemand in sein Hauß begeren.
So sprechen die frechen Pfaffenhuren:
Kätz Katz vom Zumpffen / du frassest mir fern auch einen / ich wil dir sonst ein Pfund Fleisch kauffen/

QVO PACTO SIT LICENtianda concubina, hanc conclusiunculam legito.

FIt leue quòd stulto pellex se iungat amanti,
Fit graue quo pacto sit segreganda tibi:
Præceptum tibi do promptum, mihi crede, reconde
Argentum, Cererem, Vinaq́, liber eris.

Sententia:

Ein Frauw sich bald gesellt zu dir/
Daß du jhr bald abkompst/folg mir:
Beschliß dein Gelt/ auch Brot vnd Wein/
Bey dir kein schön Weib lang mag seyn/
So bleibt dir wol dein Gut vnd Haab/
Dann wer nichts gibt/ist bald Schabab.

Im Thon: Es wolt ein Mägdlein spacieren gehn/ spacieren vber den Brunnen.

PErtransiuit clericus,
Durch einen grünen Wald/

Innen

Inuenit ibi stantem,
Ein Megdlein wol gestalt.
Salue mi puella,
Gott grüß dich Megdlein fein/
Dico tibi verè,
Du must mein Bule seyn.
Nolo lieber Herre,
Ihr treibt mit mir den Spott/
Si vultis me amare,
So halt ich euwer Gebott/
Ipsa tulit camisiam,
Die Beyn die waren weiß.
Fecerunt mirabilia,
Da niemand nicht vmb weiß.
Vnd da das Spiel gespielet war/
Ambo surrexerunt,
Da gieng ein jeglichs seinen Weg/
Et nunquam reuenerunt.

Du hast wahr Hans/ Was hangt dir am Backen?

CARMEN AD CLERVM.

Disce bene, clerice, virgines amare,
Quia sciunt dulcia oscula præstare,
Iuuentutem floridam tuam conseruare,
Pulchram & amabilem prolem procreare.

Et ut cognoscas latius,
So nimb gar eben war/

Ludimagiſter fatuus,
Das iſt weit offenbar.
Se multum ratus amari,
Von einem Weiblein ſchon/
Amore volens cremari,
Hieß ſie mit jhm heym gon.
Replentur vini veteris,
Vnd waren guter ding/
Jocus hic fuit celebris,
Gar ſchön ſie jhn vmbfieng.
Non immemor rei ſuæ,
Der Schantze namen ſie in acht/
Gratulando illi ſuauè,
Bald jhn zu eim Narren macht.
Multos hinc extorquet nummos,
Das iſt jhr aller Art/
Abit & quærit alios,
Lag jhm an ſicher hart/
Nec hunc curabat miſerum,
Dieweil ſie Pfenning hat.
Nexit pòſt huic linteolum,
Darin geſchrieben ſtaht/
W. V. H. J. M. G.
Er kundts außlegen fein/
Sic ſpeculans Poëticè,
Das war die Gattung ſein.
Omne dediſti gaudium,
Weynen vnd Hertzenleydt/
Graue paris cordolium,
Jammer menglich geſpreit.

Non

Non fuerat autem ita,
W. V. H. Wilt vnd Hertz/
Illi prius non audita,
J. M. G. Ist mein gefert.
Sonabat, mira dicam,
Der gut Gesell war ein Gauch/
Judæo portat tunicam,
Zwo Deck/ den Mantel auch.
Vt eam posset adire,
Mit Säckel wol beschwert/
Quo placentur eius iræ,
Gar bald er zu jhr fährt.
Ad ipsam vbi venerat,
Da war es gar noch Nacht/
Ipsa blandiri non cessat,
Biß sie das Geld rauß bracht.
Mox aperit stultus peram,
Wolt so gelieben sich/
Rem refero vobis veram,
Sie sprach/ halt dich an mich/
In cubiculum ducitur,
Hoffet ein guten Muth/
Subter lectum absconditus,
Er meynt es wer als gut:
Ecce quidam ingrediens,
Selber er aufthun kundt/
Manet cum ipsa dormiens,
Dem war sein Hertz verwundt.
Sub lecto iacebat spretus,
Sie hett ein Scherer Knecht/

Summis qui viribus fretus,
Machet ein groß Geprecht.
Pauper ſub lecto torquetur,
Durfft reden gantz kein Wort!
Et quis non cruciaretur,
Woh er ſolch Spiel hört?
Mane ſurgens hilariter,
Das Fräwlein war geſcheidt!
Exeunt domum pariter,
Wenn er forcht ſeiner Haut.
Interim miſer trepidus,
Säumpt ſich nicht lang im Hauß!
Saltabat prorſus territus.
Hinden zum Laden auß.
Nec poſt illam adiuit,
Sie hett das Geld ſchon ein!
Vbi talia reſciuit,
Auch wolt ſie nimmer ſein.
Deinde totum extortum,
Thet jhm gar eben recht!
Fallaciſſimum hoc ſcortum,
Verpraßt der Scherer Knecht.
Luſum cernens ſe fabulam,
Von dern er wol getrawt!
Incepit amare quandam,
Auff die er gäntzlich bawt.
Bonorum cum diſpendio,
Verſchlempt ſein Mutter Erb!
Erat duráns amatio,
Darnach ward ſie jhm herb.

Reperies

Repertus it per tegulas,
Er lieff vber die Dach/
Amittitq; suas scholas,
Der Teuffel deß gelach.
Se post caminum abscondit,
Es war jhm gar kein Schertz/
Vota precesq; sposspondit,
Erschrocken war sein Hertz.
Fuga sibi consuluit,
Das war ein Faßnacht Spiel/
Linquat vestem oportuit,
Ein Buler leydt sich viel.
Amor dicebat abiens,
Jst Kartheuser Orden.
Heu mihi quam fui amens,
Innen bin ichs worden.
Quid autem nunc dicam clara?
Es weiß doch jederman/
Quàm proba sit auis rara,
Ach Gauch ich fahr davon.
O Gretula, Katharaq;,
Klein Lieb macht grosses Weh/
Id stultus sensit vtiq;,
Bißher vnd fürbaß meh.
Ergo sapienter dixi,
Ich wißt gern wie der hieß/
Tamen si non ita vixi,
Der sich nicht narren ließ.
Eius ego vellem viuentis noscere nomen,
Qui non fœminea lusus ab arte foret.

Felix,

Fœlix, dines & beatus,
Mag wol Pfaff Keriß seyn/
Meo casu auisatus,
Laßt solchs/vnd trinckt gut Wein.
Demum sibi nunciatur,
Wie ein gestorben ist/
Quod deflendo lamentatur,
O Todt wie grimm du bist.
Et quia fauit Helicon,
Schreib er mit grossem Leyd/
Hoc eligans eulogium,
Gott geb jhr ewig Frewd.

E heu terribili grassans mors impia vult V
L ethifera fixit cuspide corda tu A
S orte cadit parili dux & cum Rhetore consu L
A stratenens vitæ, præmia digna tu E.

Hîc iacet Elizabet, si benefecit habet.
Ein Fürstin schon im Thummenloch/
Ligt leyder todt/vnd lebet noch/
In meinem Hertzen gantz ohn end/
Seyt sie gescheiden ist behend/
Alleinig gar verlassen mich/
Betrübt vnd elend jämmerlich.
Empfindet jetzt den rechten Lohn/
Trost gibt dem sie hat wolgethan.
Ita vixit ille Rector,
Er wolts nicht anders han/
Vale semper bone Lector,
Lug du vnd stoß dich dran/
Gut Gesell ist Rinckman.

PETRI

PETRI POLANDI LAVDENBVRgij, Theologi & Sacerdotis sæcularis, contra amorem mulierum distichon.

Quicquid amauerimus mundi, te Christe relicto
Dicimur & mœchis similes, & oui pereunti.

CONTRA AMOREM MVLIErum, & carnis incentiua, multa remedia inueniri poterunt in optimo libello de integritate, quem qui carpunt & audiunt, caueant ne castitatem Deo gratissimam odio habere videantur.

FINIS.

IMPRESSVM FRANCOFVRTI AD MOENVM.
M. D. XCIX.

In obs observationibus Hallensibus Tom. I obsev. XXI. pag. 449 vind. Similares de vita Bullingeri pag. 6 refert, Erasmum epistolarum virum obscurum latitare (quibus non tam Ann. genus Accidit, ac rores, quoque theologorum salse plectuntur,) adeo in vitium esse profectum, ut absolutus in fabulosi enatus, quam medii seculi insolvant, prae nimio risu

5

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-235519-p0142-2

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-235519-p0143-8

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-235519-p0144-4

Ha 5216 b

(X2203292)

Paul Friedrich
Buchbindermeister
Merseburg a. S.

Schw. 86

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-235519-p0146-5

DE GENERI-
BVS EBRIOSO-
RVM, ET EBRIE-
tate vitanda.

CVI ADIECIMVS:

DE MERETRICVM IN SVOS A-
matores, & concubinarum in Sacerdotes fide: quæ-
stiones salibus & facetiis plenæ, laxandi ani-
mi, iocique suscitandi causa, nu-
per editæ.

FRANCOFVRTI AD MOENVM,
M. D. XCIX.